

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

FARG‘ONA DAVLAT UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

Farg‘ona davlat universiteti rektori

_____B.Shermuhammadov

“ ____ ” _____ 2023 yil

**BAKALAVRIATNING 5230100 – IQTISODIYOT (TARMOQLAR VA SOHALAR
BO‘YICHA) KECHKI TA‘LIM YO‘NALISHI BITIRUVCHI KURS TALABALARI
UCHUN IQTISOSLIK FANLARIDAN FANLARARO DAVLAT ATTESTATSIYASI**

DASTURI

Bilim sohasi:	200000	- Ijtimoiy soha, iqtisod va huquq
Ta‘lim sohasi:	230000	- Iqtisod
Ta‘lim yo‘nalishi:	5230100	- Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo‘yicha)

FARG‘ONA- 2023

Ushbu dastur O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2009-yil 22-maydagi 160-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilarining yakuniy davlat attestatsiyasi to'g'risida NIZOM" (hozirga qadar mazkur Nizomga bir necha bor o'zgartirishlar kiritilgan bo'lib, 2018-yil 7-noyabrda 26-sonli buyrug'iga binoan so'nggi o'zgarish bo'lgan)ga asosan ishlab chiqildi.

Mutaxassis chiqaruvchi kafedra "Iqtisodiyot va servis" kafedrasi bo'lib, dastur kafedraning 20__-yil ____dagi ____-yig'ilishida muhokama qilingan hamda Iqtisodiyot fakultetning 20__-yil ____dagi Kengashida ma'qullangan. Universitet kengashining 20__-yil ____dagi ____-sonli yig'ilishida tasdiqlangan

Tuzuvchilar: A.Мирзаев – Iqtisodiyot va servis kafedrasi mudiri,
iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
G. Xonkeldiyeva - Iqtisodiyot fakulteti dekani,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor.
A.Mirsodiqov – Iqtisodiyot va servis kafedrasi katta
o'qituvchisi, PhD

Taqrizchilar: G.Xolmatjonova – Jahon va mintaq iqtisodiyoti kafedrasi
mudiri, i.f.n., dotsent
A.Oripov – "Buxgalteriya hisobi va iqtisodiy
tahlil" kafedrasi mudiri, i.f.n., dotsent

KIRISH

Mazkur dastur 5230100 – Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) yo'nalishi bitiruvchilarining to'rt yil mobaynida ixtisoslik fanlarini o'qib o'zlashtirganlik darajasini aniqlash uchun o'tkaziladigan Yakuniy Davlat Attestatsiyasi sinovlari bo'yicha ishlab chiqilgan.

2023/2024 o'quv yilida bitiruvchilarda O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2018-yil 25-avgustda 744-son bilan tasdiqlangan o'quv rejasidagi umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan o'tkaziladi.

YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI O'TKAZILADIGAN FANLAR TARKIBI:

1. Iqtisodiyot nazariyasi (umumkasbiy fanlar)
2. Mikroiqtisodiyot (ixtisoslik fanlar)
3. Menejment (umumkasbiy fanlar)
4. Marketing (umumkasbiy fanlari)
5. Innovatsion iqtisodiyot (ixtisoslik fanlari)

1. "IQTISODIYOT NAZARIYASI" FANINING MAZMUNI

Iqtisodiyot tushunchasi va turlari. Iqtisodiy faoliyatning mazmuni. Takror ishlab chiqarishning mazmuni va fazalari: ishlab chiqarish, taqsimot, ayirboshlash, iste'mol. Ehtiyojlarning mazmuni va ularning turkumlanishi. Ehtiyojlarning o'sib borishi qonuni. Iqtisodiy resurslarning mazmuni va turkumlanishi. Iqtisodiy resurslar va ehtiyojlarning qondirilish darajasi o'rtasidagi bog'liqlik. Iqtisodiyot oldidagi muammolar.

Iqtisodiyotga oid bilimlarning shakllanishi va rivojlanishi. Qadimgi Sharq va G'arb xalqlaridagi iqtisodiy g'oyalar. Iqtisodiyot nazariyasining fan sifatida shakllanishidagi asosiy oqimlar: merkantilizm, fiziokratlar, ingliz klassik iqtisodiy maktabi, marksizm va marjinalizm. Hozirgi zamon iqtisodiyot nazariyasidagi asosiy oqimlar.

Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti to'g'risida turlicha yondashuvlar. Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti. Iqtisodiy hodisa va jarayonlar. Moddiy va ma'naviy ne'matlarni ishlab chiqarish, taqsimlash, ayirboshlash va iste'mol qilish jarayonidagi iqtisodiy munosabatlar.

Iqtisodiyot nazariyasi fanining vazifalari. Iqtisodiyot nazariyasining boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi. Iqtisodiyot nazariyasi - barcha iqtisodiy fanlarning uslubiy poydevori va davlat iqtisodiy siyosatining ilmiy asosi ekanligi. Hozirgi zamon iqtisodiy tafakkurining shakllanishida, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish muammolarini tahlil qilish va bilishda iqtisodiyot nazariyasi fanining roli. Iqtisodiyot nazariyasi fanining talaba-yoshlar ongida ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda va milliy istiqlol g'oyasini singdirishdagi ahamiyati.

Iqtisodiy qonunlar va kategoriyalar. Iqtisodiy qonunlarning turkumlanishi.

Iqtisodiy hodisa va jarayonlarni bilish usullari: iqtisodiy qonunlar, hodisalar va jarayonlarni ilmiy bilishning dialektik qoidalari, ilmiy abstraksiya, induksiya va deduksiya, tahlil va sintez, mantiqiylik va tarixiylikning birligi, ikki tomonlama yondashuv, empirik usul va farazlardan foydalanish. Mikro va makroiqtisodiy tahlil. Iqtisodiy tahlilda matematik, statistik va grafik usullardan foydalanish. Pozitiv va normativ usullar. Mamlakatimiz Prezidenti Sh.Mirziyoyev ma'ruzalarini va O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasini o'rganishning ilmiy uslubiy ahamiyati.

Ishlab chiqarish jarayoni va uning natijalari. Ishlab chiqarishning ahamiyati to'g'risidagi turli maktab vakillarining fikr va qarashlari. Ishlab chiqarish omillari va ularning turkumlanishiga turlicha yondashuvlar. Ishlab chiqarish omillarining o'zaro bog'liqligi va bir-birining o'rnini bosishi.

Ishlab chiqarish jarayonining mazmuni va uning iqtisodiy asoslari. Ishlab chiqarishning tarkibiy tuzilishi. Ishlab chiqarish jarayonining ikki tomoni. Qisqa va uzoq davrdagi ishlab chiqarish. Ishlab chiqarishning jamiyat hayotidagi ahamiyati. Ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishning o'zaro bog'liqligi. Tovar va xizmatlar nafilligi va qiymatining yaratilishida ishlab chiqarish omillarining roli.

Ishlab chiqarishning umumiy va pirovard natijalari. Yalpi ijtimoiy mahsulot – takroriy hisob. Oraliq mahsulot, pirovard mahsulot, qo'shilgan mahsulot, sof mahsulot. Zaruriy va qo'shimcha mahsulot. Qo'shimcha mahsulot normasi va massasi. Qo'shimcha mahsulotning zarurligi va ahamiyati. Ishlab chiqarish funktsiyasi. Umumiy, o'rtacha va so'nggi qo'shilgan mahsulot, ularni hisoblash tartibi. So'nggi qo'shilgan omil unumdorligi. Unumdorlikning pasayib borish qonuni.

Ishlab chiqarish imkoniyatlari tushunchasi. To'la bandlik. Ishlab chiqarish imkoniyatlari chegarasi. Ishlab chiqarish imkoniyatlari egri chizig'i. Muqobil xarajatlar. FTT va ishlab chiqarish imkoniyatlari chegarasining kengayishi. O'zbekistonda 2017-2021 yillarda yuqori texnologiyali qayta ishlash tarmoqlarini, eng avvalo, mahalliy xomashyo resurslarini "chuqur qayta ishlash" asosida yuqori qo'shimcha qiymatli tayyor mahsulot ishlab chiqarishni jadal rivojlantirish.

Ishlab chiqarish samaradorligi. Iqtisodiy resurslarni tejash qonuni. Mehnat unumdorligi va unga ta'sir qiluvchi omillar. Samaradorlikni belgilovchi ko'rsatkichlar tizimi. Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish omillari: FTTning evolyusion va revolyusion shakllari, mamlakatimizda iqtisodiyotni tarkibiy o'zgartirish, modernizatsiyalash va diversifikatsiya qilish jarayonlarining davom ettirilishi. Mamlakatimiz Prezidenti Sh.Mirziyoyev ma'ruzalarida va O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasida ishlab chiqarishni jadal rivojlantirishga alohida e'tibor berilishi va uning sabablari. Ishlab chiqarishni mahalliyashtirishni rag'batlantirish siyosati.

Ijtimoiy-iqtisodiyot taraqqiyot bosqichlarini bilishga turli xil yondashuvlar: tarixiy-formatsion, madaniylashish (tsivilizatsiya) darajasi, texnika va texnologik darajasi, iqtisodiy tizimlar o'zgarishi jihatidan yondashuv. Jamiyatning ishlab chiqaruvchi kuchlari. Ishlab chiqarish munosabatlari. Ishlab chiqarish usuli. Ijtimoiy-iqtisodiy formasiya. Tsivilizatsiyaning tarixiy rivojlanish tiplari. Tsivilizatsiyalarning almashuvi nazariyasi. Ishlab chiqarishning texnologik usuli. Oddiy kooperatsiya, manufaktura va yirik mashinalashgan ishlab chiqarish. Industrlashishgacha bo'lgan jamiyat, industrlashgan jamiyat, yuqori industrlashgan (axborotlashgan) jamiyat.

Iqtisodiy tizim tushunchasi. Iqtisodiy tizim modellari: an'anaviy iqtisodiyot, ma'muriy-buyruqbozlik Iqtisodiyoti, bozor iqtisodiyoti. Bozor iqtisodiyotining bosqichlari: erkin raqobatga asoslangan va hozirgi zamon bozor iqtisodiyoti. Mulkchilik munosabatlarining iqtisodiy mazmuni. Mulk ob'ekti va sub'ekti. Mulkchilikning iqtisodiy va huquqiy jihatlari. Mulk shakllarining tasniflanishi. Davlat mulki, jamoa mulki, shaxsiy mulk, xususiy mulk va aralash mulk.

Iqtisodiyotni isloh qilishda mulkchilikning o'rni. Mulkchilik shakllarini o'zgartirish usullari: milliyashtirish, davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish. Davlat mulkini xususiylashtirishning usullari.

Iqtisodiyotni isloh qilishda mulkchilikning o'rni. Mulkchilik shakllarini o'zgartirish usullari: milliyashtirish, davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish. Davlat mulkini xususiylashtirishning usullari. O'zbekiston Respublikasida mulkchilikni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish jarayonini amalga oshirish bosqichlari.

2017-2021 yillarda davlat mulkini xususiylashtirishni yanada kengaytirish va uning tartib-taomillarini soddalashtirish, xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning ustav jamg'armalarida davlat ishtirokini kamaytirish, davlat mulki xususiylashtirilgan ob'ektlar bazasida xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, xususiy mulk huquqi va kafolatlarini ishonchli himoya qilishni ta'minlash.

Ijtimoiy xo'jalik shakllari. Natural va tovar ishlab chiqarishning belgilari va farqlari. Tovar ishlab chiqarishning vujudga kelishi va rivojlanishi sabablari. Turli iqtisodiy maktab vakillarining natural va tovar ishlab chiqarish to'g'risidagi nazariyalari.

Tovar va uning xususiyatlari. Tovarining nafililigi va ayirboshlanish qobiliyati (qiymati). Tovar qiymatining miqdori. Individual va ijtimoiy zaruriy nafililik. Individual va ijtimoiy-zaruriy mehnat sarflari. Ijtimoiy-zaruriy ish vaqti. Mehnatning ikki yoqlama tavsifi: aniq mehnat va abstrakt mehnat. Mehnat unumdorligi va intensivligining tovar qiymati miqdoriga ta'siri.

Qiymatning mehnat nazariyasi. Qiymat qonuni. Tovar qiymati va narxining o'zaro farqlanish shart-sharoitlari. Keyingi qo'shilgan miqdor nafililigi nazariyasi. Umumiy va aniq nafililik.

Naflilikning pasayib borishi. Qiymatning mehnat nazariyasi va keyingi qo'shilgan miqdor nafliligi nazariyasining o'zaro aloqasi hamda bir-birini to'ldirishi. Qiymat paradoksi.

Pulning kelib chiqishi va mazmuni. Pulning rasionalistik va evolyusion kontsepsiyalari. Qiymat shakllari. Pul to'g'risidagi metallistik, nominalistik va miqdoriy nazariyalar. Pulning asosiy vazifalari: qiymat o'lchovi, muomala vositasi, jamg'arish vositasi, to'lov vositasi. Narxlar o'lchovi (masshtabi). Hozirgi zamon pulining tabiati va mazmuni. Oltin va qog'oz pullarning o'zaro bog'likligi. Naqd va kredit pullarning xususiyatlari.

O'zbekistonda milliy valyuta – so'mning muomalaga kiritilishi bosqichlari va ularning ahamiyati. Milliy valyuta barqarorligini oshirish vazifalarini hal etish borasidagi dasturlar.

Bozor iqtisodiyotining mazmuni va uning rivojlanishi. Bozor iqtisodiyotining sub'ektlari: uy xo'jaliklari, tadbirkorlik sektori, davlat sektori va bank. Bozor Iqtisodiyotining asosiy belgilari. Bozor tizimining o'z-o'zini tartibga soluvchi mexanizmi. Klassik va hozirgi zamon bozor iqtisodiyoti, ularning umumiy tomonlari va farqlari. Zamonaviy bozor xo'jaligi modellari.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida doimiy muammolarni hal qilish va resurslardan samarali foydalanish yo'llari.

Bozor iqtisodiyotining afzalliklari. Resurslarni taqsimlashning samaradorligi. Iqtisodiy faoliyat va tanlov erkinligi. Iqtisodiy sub'ektlar harakatining ta'minlanishi. Bozor iqtisodiyotining boshqa ijobiy jihatlari. Bozor iqtisodiyotining asosiy ziddiyatlari va salbiy jihatlari.

"Bozor" va "bozor iqtisodiyoti" tushunchalarining o'zaro farqlanishi. Bozorning mazmuni va asosiy belgilari. Bozor mexanizmi. Bozorning ob'ektlari va sub'ektlari. Bozorning vazifalari. Bozorning turkumlanishi. Resurslar, mahsulotlar va daromadlarning doiraviy aylanishi.

Bozor infratuzilmasi. Bozor infratuzilmasi muassasalarini guruhlash yo'nalishlari. Bozor infratuzilmasi tarkibi.

Bozor iqtisodiyotiga o'tish davrining mazmuni. Bozor iqtisodiyotiga o'tish – barcha mamlakatlarga xos umumiy jarayon. Bozor iqtisodiyotiga o'tish yo'llari. Bozor iqtisodiyotiga o'tishning revolyusion va evolyusion shakllari. Ma'muriy-buyruqbozlikka asoslangan iqtisodiyotdan bozor iqtisodiyotiga o'tishning xususiyatlari. O'tish davrida bozor iqtisodiyotini shakllantirishning asosiy yo'nalishlari.

O'tish davri iqtisodiyotining asosiy belgilari. Bozor iqtisodiyotiga o'tishning milliy modellari. Mamlakatimiz Birinchi Prezidenti I.Karimovning bevosita rahbarligida ishlab chiqilgan bozor iqtisodiyotiga o'tishning "o'zbek modeli", uning tamoyillari va xususiyatlari. O'zbek modelida hozirgi davrdagi jahon moliyaviy iqtisodiy inqirozining salbiy ta'sirlaridan himoya vositasining mujassamlashganligi. O'zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o'tishning bosqichlari.

Iqtisodiy islohotlarning mazmuni. O'zbekistonda iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish kontsepsiyasi va strategiyasi hamda asosiy yo'nalishlari. Iqtisodiy islohotlarning bosqichlari va ularning vazifalari. O'zbekistonda islohotlarni chuqurlashtirish va iqtisodiyotni erkinlashtirishning asosiy yo'nalishlari.

Mamlakatni modernizasiyalash jarayonining mazmuni va uning bozor iqtisodiyotiga o'tishni ta'minlashdagi roli. Modernizasiyalash jarayonining tamoyillari, asosiy belgi va tarkibiy qismlari. Hozirgi davrda O'zbekistonda modernizasiyalash jarayonlarining asosiy yo'nalishlari. 2017-2021 yillarda mamlakatimizni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning ustuvor yo'nalishlari.

Talab tushunchasi. Individual talab va bozor talabi. Talab qonuni. Giffen samarasi. Talab egri chizig'i. Talab miqdoriga ta'sir qiluvchi omillar: iste'molchi didi, bozordagi iste'molchilar soni, ularning pul daromadi, o'rnini bosuvchi tovarlar narxi, kelajakda narx va daromadlarning o'zgarishi ehtimoli. Oliy va past toifali tovarlar. Engel qonuni. Engel egri chizig'i.

Taklif tushunchasi. Taklif qonuni. Taklif egri chizig'i. Taklif miqdoriga ta'sir ko'rsatuvchi omillar: resurslar narxi, ishlab chiqarish texnologiyasi, soliqlar va subsidiyalar, boshqa tovarlar narxi, narx o'zgarishining kutilishi, ishlab chiqaruvchilar soni. Iqtisodiy resurslarga talab va taklifning xususiyatlari.

Talab va taklif miqdorlarining mos kelishi. Qisqa va uzoq davrlarda talabning o'zgarishi. Bozor muvozanati. Xususiy va umumiy muvozanatlik. Talab va taklif egiluvchanligi va ularni belgilab beruvchi omillar.

Iste'molchi hatti-harakati nazariyasi. Iste'molchining afzal ko'rishi. Naflilik funktsiyasi. So'nggi qo'shilgan naflilik. Naflilikni maksimallashtirish qoidasi. Iste'molchining muvozanatli holati. Befarqlik egri chizig'i. Befarqlik kartasi. Iste'molchi byudjetining cheklanganligi. Byudjet chizig'i. Narx va daromadlar o'zgarishining iste'molchi tanloviga ta'siri.

Raqobat vujudga kelishi to'g'risidagi turli nazariyalar. Raqobatning mohiyati va ob'ektiv asoslari. Raqobat mazmuniga turli tomondan yondashuv. Raqobatning vazifalari. Raqobatning turlari: tarmoq ichidagi va tarmoqlararo raqobat. Raqobat shakllari: sof raqobat, monopolistik raqobat, oligopoliya va sof monopoliya. Raqobatlashish usullari: narx vositasidagi va narxsiz raqobat, g'irrom va halol raqobat. Demping narxlarni qo'llash. Raqobat kurashining zamonaviy shakllari: mahsulot sifatini oshirish, mahsulotni yangilash, xizmat sifati, reklama, servis, marketing va h.k.

Monopoliyaning mohiyati va uning vujudga kelish sabablari. Ishlab chiqarish va kapitalning to'planishi va markazlashuvi. Monopoliyalarning turlari: sof monopoliya, oligopoliya, monopsoniya. Tabiiy monopoliyalar. Legal va sun'iy monopoliyalar. Lerner koeffitsienti. Monopolistik birlashmalar shakllari. Monopoliyalarning afzalliklari va ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari. Shumpeter gipotezasi. Davlatning monopoliyaga qarshi tadbirlari. Rivojlangan mamlakatlarda monopoliyaga qarshi siyosat borasidagi tajribalar. Monopoliyaga qarshi Qonunchilik.

O'zbekistonda raqobat muhitini shakllantirish borasidagi chora-tadbirlar. Mamlakatimizda raqobat muhitini kuchaytirishning zarurligi va yo'nalishlari. Monopoliyaga qarshi qonunchilikning shakllanishi. Monopolistik korxonalarni tartibga solish usullari. Milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar. Mamlakatimizda 2017-2021 yillarda iqtisodiyot tarmoqlari uchun samarali raqobatbardosh muhitni shakllantirish hamda mahsulot va xizmatlar bozorida monopoliyani bosqichma-bosqich kamaytirish.

Narxning mazmuni va uning ob'ektiv asoslari. Narx to'g'risidagi turli nazariyalar. Tovaridagi ikki xil xususiyatlarning narxlardagi ifodasi. Narxning shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar. Bozor iqtisodiyoti sharoitida narxning vazifalari.

Narx turlari: ulgurji va chakana narxlar. Nufuzli, demping va dotasiyalangan narxlar. Shartnomaviy, erkin va tartibga solinuvchi narxlar. Hududiy, milliy va jahon bozori narxlari. Narx diapazoni. Narx pariteti.

Narx tashkil topishining bozor mexanizmi. Mukammal raqobat sharoitida narxning shakllanish xususiyatlari. Sotuvchi va xaridor narxlari. Monopoliya sharoitida narxning shakllanishi. Ommaviy taklif bo'yicha narx o'zgarishi. Monopsoniya sharoitida narxning shakllanishi. Ommaviy talab bo'yicha narxning o'zgarishi. Oligopoliya sharoitida narxning shakllanishi. "Ergashish" va "inkor etish" holatlari. Narx bo'yicha etakchilik.

Narx siyosati va uning O'zbekistonda amalga oshirilish xususiyatlari. Narxlarni erkinlashtirish yo'llari va bosqichlari.

Tadbirkorlik faoliyati nazariyasining rivojlanish bosqichlari. Tadbirkorlik faoliyatining mazmuni va rivojlanish shart-sharoitlari.

Tadbirkorlik faoliyatining shakllari: davlat, jamoa, xususiy, aralash va boshqa shakllar bo'g'ini. Korxonalar faoliyatining tashkil qilinishi. Aktsiyadorlik jamiyati va aktsiyadorlik kapitali. Aktsiya va uning turlari. Aktsiya kursi. Dividend va ta'sischilar foydasi. Nazorat paketi. Obligasiyalar. Marketing, uning maqsadi, vazifalari va tamoyillari. Menejment – korxonalarni boshqarish tizimi sifatida. Menejmentning asosiy maqsadi va vazifalari.

O'zbekistonda kichik va oilaviy biznes hamda xususiy tadbirkorlikning yanada erkinlashtirilishi, rag'batlantirilishi va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi. Hozirgi davrda xususiy tadbirkorlik va kichik biznes rivoji yo'lidagi barcha to'siq va cheklovlarni bartaraf etish, unga to'liq erkinlik berish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni keng rivojlantirish uchun qulay ish-bilarmonlik muhitini yaratilishi.

Tadbirkorlik kapitalining mohiyati. Tadbirkorlik kapitali va uning harakatidagi ikki tomonlama xususiyatning namoyon bo'lishi. Tadbirkorlik kapitalining funktsional shakllari: pul, unumli kapital va tovar. Kapitalning harakat bosqichlari. Tadbirkorlik kapitali turli shakllarining doiraviy aylanishi.

Tadbirkorlik kapitalining aylanishi. Asosiy va aylanma kapital, ularning farqli belgilari. Kapitalning aylanish vaqti va tezligi. Asosiy kapitalni takror ishlab chiqarish: jismoniy, ma'naviy va iqtisodiy eskirishi va qayta tiklanishi. Amortizasiya va uning normasi. Jadallashgan amortizasiya. Asosiy va aylanma kapitaldan foydalanish samaradorligi va uning ko'rsatkichlari. Asosiy kapitaldan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llari. Tadbirkorlik kapitalini rivojlantirish bo'yicha qabul qilingan qonunlar, farmonlar, qarorlar va davlat dasturlarining amalga oshirilishi.

Ishlab chiqarish xarajatlarini tadqiq etishdagi yondashuvlar. Ijtimoiy ishlab chiqarish xarajatlari. Korxona ishlab chiqarish xarajatlari. Ishlab chiqarish xarajatlarining mazmuni, tarkibi va turlari. Bevosita ishlab chiqarish xarajatlari va muomala xarajatlari. Ichki va tashqi xarajatlar. Doimiy va o'zgaruvchi xarajatlar. O'rtacha va umumiy xarajatlar. So'nggi qo'shilgan xarajatlar tushunchasi. Xarajatlarni minimallashtirish qoidasi.

Qisqa va uzoq muddatli davrda ishlab chiqarish xarajatlari. Natijalar o'zgarishiga unumdorlik pasayib borishi qonunining ta'siri. Ishlab chiqarish miqyosining ijobiy samarasi. Tannarx.

Korxona (firma)ning pul tushumlari va foydasi. Xarajatlar va daromadlar egri chizig'i. Zarar ko'rmaslik nuqtasi. Umumiy foyda. Foyda miqdoriga ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Mahsulot qiymati tarkibi. Yalpi foydaning taqsimlanishi. Iqtisodiy foyda va buxgalteriya foydasining farqlanishi. Me'yordagi foyda. Sof foyda. Foyda normasi va massasi hamda ularni hisoblash. Foyda normasiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.

Korxonalarining bankrot bo'lishi (sinishi) va sanasiya qilinishi. Korxonalar foydasini maksimallashtirish sharti va uni ko'paytirish yo'llari.

Foyda miqdorini ko'paytirishda moddiy resurslarni tejashning ahamiyati. Iqtisodiyotni rivojlantirishning 2017-2021 yillarga mo'ljallangan harakatlar strategiyasi va uning ustuvor yo'nalishlarida belgilangan mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish hamda mahsulotlari samaradorligini oshirish bo'yicha belgilangan asosiy vazifalar.

Yaratilgan mahsulot va daromadlarning taqsimlanish tamoyillari. "Ishlab chiqarishning uch omili", qo'shilgan omil unumdorligi va boshqa nazariyalar. Mazkur nazariyalarning kamchiliklari. Yaratilgan mahsulotni taqsimlashning asosiy yo'nalishlari.

Ish haqi to'g'risida turlicha nazariyalar. Ish haqining iqtisodiy mazmuni. Nominal va Real ish haqi. Real ish haqining darajasi va o'zgarishiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Ish haqining tabaqalanishi. Ish haqini tashkil qilish shakllari va tizimlari. Tarif tizimi. Minimal ish haqi.

Mehnat munosabatlari. Mehnat shartnomalari. Kasaba uyushmalarining tadbirkorlar va davlat bilan o'zaro munosabatlari. Kasaba uyushmalarining ish haqi darajasini oshirish yo'llari. Ishchi kuchi talabi va taklifini o'zgartirish. Jamoa shartnomalari va ijtimoiy sug'urta tizimi. Ochiq va yopiq turdagi kasaba uyushmalarining ish haqi darajasiga ta'siri. Mehnat munosabatlarini tartibga solishda davlatning roli.

Davlatning ish haqi siyosati. Respublikada mehnatni rag'batlantirish, ish haqini ko'paytirish va aholi daromadlari o'sishini ta'minlashga qaratilgan siyosatni amalga oshirilishi. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirishda belgilangan ish haqi, pensiya, stipendiya va ijtimoiy nafaqalar hajmini izchil oshirish.

Agrar munosabatlar va ularning bozor tizimidagi xususiyatlari. Yerning resurs sifatidagi o'ziga xos xususiyatlari. Yerning tabiiy va iqtisodiy unumdorligi. Qishloq xo'jaligida takror ishlab chiqarishning o'ziga xos xususiyatlari. Yer – mulkchilik va xo'jalik yuritish ob'ekti. Yerga egalik va yerdan foydalanish huquqi.

Yer rentasi mazmuniga bo'lgan turli xil yondashuvlar va yer rentasining tarixiy shakllari. Yer rentasining mazmuni va turlari: differentsial renta, absolyut renta, monopol renta, undirma sanoat va qurilish uchastkalaridan olinadigan renta. Ijara haqi. Yerning narxi va uni belgilovchi omillar.

Agrosanoat integrasiyasi. Agrobiznes va uning turlari. Dehqon va fermer xo'jaliklari. Agrofirma, agrosanoat kombinati.

O'zbekistonda agrar islohotlarni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari. O'zbekistonda erga mulkchilik munosabatlari. Yerning meliorativ holatini yaxshilash choralari. Tomorqa

xo'jaliklarining kengaytirilishi. Qishloq xo'jalik ishlab chiqarishi tarkibiy tuzilishini takomillashtirish. 2017-2021 yillarda qishloq joylarda ishlab chiqarishni modernizatsiyalash va ijtimoiy infratuzilmani jadal rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.

O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining e'lon qilinishi va milliy iqtisodiyotning shakllanishi. Milliy iqtisodiyotning mazmuni va uning tuzilishi. Makroiqtisodiyot. Makroiqtisodiy tahlil va uning vazifalari. Asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar.

Ijtimoiy takror ishlab chiqarish. Milliy mahsulotning iqtisodiy mazmuni va uning harakat shakllari. Yalpi milliy mahsulot va yalpi ichki mahsulot. Nominal va Real yalpi ichki mahsulot. Narx indeksi. Yalpi ichki mahsulotning tarkibiy tuzilishi. Sof milliy mahsulot, milliy daromad va shaxsiy daromad. Xufyona iqtisodiyot, uning o'lchamlari va namoyon bo'lish shakllari. Milliy mahsulot (YAIM)ni ko'paytirish omillari va yo'llari.

Milliy hisoblar tizimi. YaIMni hisoblashga qo'shilgan qiymatlar bo'yicha yondashuv. YaIMni hisoblashga sarf-xarajatlar bo'yicha yondashuv. Uy xo'jaliklarining iste'mol sarflari. Investision sarflar. Davlat sarflari. Chet elliklarning sarflari. YaIMni hisoblashga daromadlar bo'yicha yondashuv.

O'zbekiston iqtisodiyoti etakchi tarmoqlarini modernizatsiya qilish, texnik va texnologik yangilashni jadallashtirish va uning ko'lamini kengaytirish, ishlab chiqarishni diversifikatsiyalash milliy mahsulotni ko'paytirishning ustivor yo'nalishi sifatida.

Yalpi talab tushunchasi va uning tarkibi. Yalpi talab egri chizig'i. Yalpi talab miqdoriga ta'sir etuvchi omillar: iste'mol sarflaridagi o'zgarishlar, investision sarflar, davlat sarflari, sof eksportdagi o'zgarishlar.

Yalpi taklif tushunchasi va uning tarkibi. Yalpi taklif egri chizig'i. Yalpi taklif egri chizig'idagi yotiq, oraliq va tik kesmalar. Yalpi taklif miqdoriga ta'sir qiluvchi omillar: resurslar narxining o'zgarishi, samaradorlikning o'zgarishi, huquqiy me'yorlarning o'zgarishi.

Yalpi talab va yalpi taklif o'rtasidagi muvozanat va uning o'zgarishi. AD-AS modeli. Yalpi talab va yalpi taklif egri chiziqlarining kesishishi. Xrapovik samarasi. Milliy bozorning to'yinganlik darajasi. Taqchillikning iqtisodiy tabiati va uni bartaraf qilish yo'llari.

Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi davom etib turgan va ayrim mamlakatlar o'rtasida ziddiyat kuchaygan hozirgi sharoitda yalpi talabning qisqarishi. Yalpi talabning oshishini qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari.

Iste'molning mazmuni va uning turlari. Iste'mol fondi va iste'mol sarflari. Jamg'arma va uning maqsadi. Iste'mol va jamg'arma o'rtasidagi nisbatning o'zgarishi. Iste'mol va jamg'arma darajasini belgilovchi omillar. Iste'mol va jamg'arma funktsiyasi. Iste'mol va jamg'arma hajmiga daromaddan tashqari ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Iste'mol va jamg'armaga moyillik, o'rtacha moyillik, keyingi qo'shilgan moyillik hamda ularni aniqlash.

Jamg'arishning mazmuni va uning manbalari. Ishlab chiqarish va noishlab chiqarish maqsadidagi jamg'arish. Jamg'arish normasi. Nominal va Real jamg'arish.

Investitsiyalarning mazmuni va vazifalari. Investitsiyalarning manbalari va tuzilishi. Investitsiyalarga sarflar darajasini belgilovchi omillar. Yalpi va sof Investitsiyalar. Yalpi Investitsiya va amortizatsiya nisbati o'zgarishining iqtisodiyotga ta'siri. Investitsiya funktsiyasi.

Jamg'arma va Investitsiya o'rtasidagi nisbat. Jamg'arma va Investitsiya o'rtasidagi muvozanatning klassik va keynscha modellari, ular o'rtasidagi farqlar.

O'zbekistonda investision faoliyatni ta'minlash va uning shart-sharoitlari. Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda ichki Investitsiya manbalarni safarbar etish va chet el Investitsiyalarini jalb qilishning ahamiyati. Tarkibiy o'zgarishlarni izchil amalga oshirishda qulay Investitsiya muhitining yaratilishi va takomillashtirilishi. 2017-2021 yillarda ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik jihatdan yangilash, transport-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilma loyihalarini amalga oshirishga qaratilgan faol Investitsiya siyosatini olib borish.

Iqtisodiy taraqqiyotning mazmuni va ko'rsatkichlari. Iqtisodiy taraqqiyotning iqtisodiy o'sishdan farqli jihatlari. Iqtisodiy taraqqiyotning ekstensiv va intensiv turlari. Iqtisodiy o'sish nazariyalari, kontsepsiya va modellari. Iqtisodiy o'sishning keynscha va neokeynscha modellari. Kobb-Duglas modelining mazmuni. R.Xarrod va E.Domar modellari. V.Leontevning "xarajatlar-

natijalar" modeli. "Nol darajadagi iqtisodiy o'sish" kontsepsiyasi.

Iqtisodiy o'sishning mazmuni, mezonlari va ko'rsatkichlari. Iqtisodiy o'sish sur'ati. "70 miqdori qoidasi". Iqtisodiy o'sishning alohida tomonlarini tavsiflovchi ko'rsatkichlar.

Iqtisodiy o'sishning omillari. Keyingi ko'shilgan ishlab chiqarish omillari unumdorligi ko'rsatkichlari. Real mahsulot o'sishini aniqlab beruvchi omillar.

Milliy boylik va uning tarkibiy qismlari. Moddiy-buyumlashgan, nomoddiy (intellektual) va tabiiy boylik.

Mamlakatning iqtisodiy salohiyati. O'zbekistonning iqtisodiy salohiyatidan samarali foydalanish va iqtisodiy o'sish muammolari. Iqtisodiy o'sish samaradorligini ta'minlashda tabiiy, moddiy va moliyaviy resurslardan tejab-tergab foydalanishning ahamiyati.

Iqtisodiy muvozanat tushunchasi. Umumiqtisodiy va xususiy muvozanatlik. Turg'un va muttasil rivojlanib boruvchi muvozanatlik. Iqtisodiy muvozanatlik darajasini aniqlash usullari. Iqtisodiy muvozanatning amal qilish tamoyillari va namoyon bo'lish shakllari.

Iqtisodiy mutanosiblik va uning turlari. Mutanosibliklarning tasniflanishi. Mutanosibliklarni ta'minlash orqali milliy iqtisodiyotning muvozanatli rivojlantirilishi.

O'zbekistonda iqtisodiyotning tarkibiy o'zgartirish, diversifikasiyalash modernizasiyalash asosida mutanosibli rivojlantirilishi. Makroiqtisodiy barqarorlashtirish siyosatining amalga oshirilishi. Harakatlar strategiyasi bo'yicha milliy iqtisodiyotning mutanosibligi va barqarorligini ta'minlash, uning tarkibida sanoat, xizmat ko'rsatish sohasi, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik ulushini ko'paytirish.

Iqtisodiy rivojlanishdagi nomutanosibliklar va ularning namoyon bo'lish shakllari. Iqtisodiyotning tsikli rivojlanishi. Iqtisodiy tsikl fazalari. Tsiklik tebranishlar.

Iqtisodiy tsikl nazariyalari. Eksternal va Internal nazariyalar. Sof monetar nazariya. Etarlicha iste'mol qilmaslik nazariyasi. Jamg'arish nazariyasi. Psixologik nazariya. Iqtisodiy tsikl turlari.

Iqtisodiy inqirozning mazmuni, sabablari va turlari. Pul-kredit sohasidagi inqiroz, valyuta inqirozi, birja inqirozi, ekologik inqiroz, tarmoqlar inqirozi, tarkibiy inqiroz, agrar inqiroz. Davriy, oraliq, nomuntazam inqirozlar. Ortiqcha ishlab chiqarish va taqchil ishlab chiqarish inqirozlari.

2008 yilda kelib chiqqan jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining mohiyati, kelib chiqish sabablari va salbiy oqibatlari. Rivojlangan mamlakatlarning jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozidan chiqish borasidagi chora-tadbirlari. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri hamda uning oqibatlarini oldini olish va yumshatishga asos bo'lgan omillar.

Ishchi kuchining ijtimoiy-iqtisodiy mazmuni. Ishchi kuchining takror ishlab chiqarilishi. Ishchi kuchining miqdor va sifat jihatdan aniqlanishi. FTTning ishchi kuchini sifat jihatdan takomillashuviga ta'siri. Nufus qonuni. Aholining tabiiy o'sishi. Ishchi kuchi migratsiyasi va uning shakllari.

Ishchi kuchi bozori. Ishchi kuchiga talab va taklif hamda uni aniqlovchi omillar. Ishchi kuchining nafilligi va qiymati. Ishchi kuchi bozorining ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatlari. Fillips egri chizig'i. Ishchi kuchining ayrim sohalardan bo'shashi va uni qayta taqsimlashning bozor mexanizmi.

Ishchi kuchi bandligi to'g'risida turli xil nazariyalar. Neoklassik, keynscha, monetaristik, institusional-sosiologik maktab kontsepsiyalari. Shartnomaga asoslangan bandlik nazariyasi. Bandlik modellari. Moslashuvchan ishchi kuchi bozori kontsepsiyasi.

Ishsizlik va uning turlari. Friksion, tarkibiy va tsiklik ishsizlik. Institusional, texnologik, hududiy, yashirin, turg'un ishsizlik. Ishsizlikning tabiiy darajasi. Ishsizlik darajasi va uni aniqlash. Ishsizlikning iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlari. A.Ouken qonuni. Ishsizlik va inflyasiyaning o'zaro bog'liqligi.

O'zbekistonda 2017-2021 yillarda ishchi kuchi bandligini ta'minlash, ishsizlik darajasini kamaytirish, ishchi kuchi bozori mutanosibligi va infratuzilmasini rivojlantirish borasidagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari.

Moliyaning mazmuni va ahamiyati. Moliyaviy munosabatlarning ob'ektlari va sub'ektlari. Moliyaning vazifalari. Moliya tizimi va uning bo'g'inlari. Davlat byudjeti va uning moliyaviy resurslarni shakllantirishdagi ahamiyati. O'zbekiston Respublikasi davlat byudjetining tuzilishi.

Davlat byudjetining daromadlari va xarajatlari tarkibi hamda ularning egri chizig'i. Byudjet

taqchilligi va davlat qarzlari, ularning iqtisodiyotga ta'siri. Davlat ichki qarzi. Davlat krediti. Davlat tashqi qarzi. 2017-2021 yillarda O'zbekistonda davlat byudjetining barcha darajalarida mutanosiblikni ta'minlash.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida soliqlar va uning vazifalari. Soliq solish tamoyillari. Soliq imtiyozlari. Soliqlarning turkumlanishi. Laffer egri chizig'i. Soliq yuki va uning darajasini aniqlash. Soliq yukining taqsimlanishi. Moliyaviy siyosat. Fiskal (soliq-byudjet) siyosat.

O'zbekistonda soliq yukini kamaytirish va soliqqa tortish tizimini soddalashtirish hamda unifikatsiya qilish.

Pul muomalasi. Pul tizimi va uning tarkibiy qismlari. Muomala uchun zarur bo'lgan pul miqdorini aniqlash va unga ta'sir etuvchi omillar. Pul muomalasi qonunlari. Pulning aylanish tezligi. Pul miqdorini aniqlashga turlicha yondashuvlar. $MV=PQ$ tenglamasining amal qilishi. Pul agregatlari. Pul bozorida talab va taklif. Pul taklifi va uning multiplikatori.

Inflyasiya va uning kelib chikish sabablari. Inflyasiya darajasi va sur'ati. Talab va taklif inflyasiyasi. Inflyasiya turlari: o'rta darajali boruvchi, jadal va giperinflyasiya. Inflyasiyaning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari. Davlatning inflyasiyaga qarshi siyosati.

Kreditning mohiyati, vazifalari va turlari. Kredit munosabatlarining ob'ektlari va sub'ektlari. Kredit resurslarining manbalari. Kredit berish tamoyillari. Foiz stavkasi va uning darajasini aniqlovchi omillar. Kredit-pul tizimini davlat tomonidan tartibga solish.

Banklarning Iqtisodiy mazmuni. Bank tizimi. Markaziy bank va uning vazifalari. Tijorat banklari va ularning vazifalari. Bank operatsiyalari va bank foydasining hosil bo'lishi. Bank tizimining takomillashtirilishi. IS-LM modelida byudjet-soliq va pul kredit siyosati.

O'zbekistonda milliy valyutani mustahkamlash siyosatining amalga oshirilishi. So'mning xarid quvvatini oshirib borish va barqarorligini ta'minlash. Inflyasiyaga qarshi aniq o'ylangan siyosat o'tkazish. Pul miqdorining o'sishini tovarlar va xizmatlar miqdorining tegishli darajada o'sishi bilan bog'lab olib borish. Milliy valyuta almashuv kursining barqarorligiga erishish. 2017-2021 yillarda ilg'or xalqaro tajribada qo'llaniladigan instrumentlardan foydalangan holda pul-kredit siyosatini yanada takomillashtirish, shuningdek valyutani tartibga solishda zamonaviy bozor mexanizmlarini bosqichma-bosqich joriy etish, milliy valyutaning barqarorligini ta'minlash.

Iqtisodiyotni tartibga solishning mohiyati va zarurligi. Iqtisodiyotni tartibga solishning klassik, monetaristik, keynscha nazariyalari.

Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solishning maqsadi. Davlatning iqtisodiy o'rni va vazifalari: bozor munosabatlari qatnashchilarini huquqiy himoyalash, raqobatchilik muhitini vujudga keltirish; resurslar, mahsulotlar va daromadlarni qayta taqsimlash; iqtisodiyotning va pul muomalasining barqarorligini ta'minlash; tashqi iqtisodiy faoliyatni tartibga solish. Fan - texnika taraqqiyoti, tarkibiy, ijtimoiy va mintaqaviy siyosatni amalga oshirishda davlatning o'rni.

Davlatning iqtisodiyotni tartibga solishdagi bevosita va bilvosita usullari. Iqtisodiyotning davlat sektori va uning chegaralari. Davlat buyurtmalari va davlat xaridlari. Iqtisodiyotni bevosita tartibga solishning ma'muriy vositalari. Iste'molchi va ishlab chiqaruvchi ortiqchaligi. Pul-kredit siyosati. Monetar siyosat. Byudjet siyosati. Davlat iqtisodiy dasturlari. Tashqi iqtisodiy usullari.

Hozirgi sharoitda davlatning iqtisodiyotni tartibga solishdagi rolga qarashlarning o'zgarishi. O'zbekistonda 2017-2021 yillarda mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish jarayonlarini tartibga solishda davlat ishtirokini kamaytirish, davlat boshqaruvi tizimini markazlashtirishdan chiqarish va demokratlashtirish, davlat-xususiy sheriklikni kengaytirish, nodavlat, jamoat tashkilotlari va joylardagi o'zini o'zi boshqarish organlarining rolini oshirish vazifalari.

Aholi daromadlari, ularning turlari va shakllanish manbalari. Nominal va Real daromad. Daromadlarning tabaqalanish sabablari va omillari. Turmush darajasi va sifati. Turmush darajasi va qashshoqlikning ko'rsatkichlari. Oila byudjeti: daromadlar va xarajatlar tarkibi. Farovonlikning eng quyi chegarasi. Turmush tarzi. Yashash minimumi. Iste'molchi savatchasi.

Daromadlar tengsizligi va uning darajasini aniqlash. Lorents egri chizig'i. Ditsel va jini koeffitsientlari. Kuznes gipotezasi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida daromadlar tengsizligini keltirib chiqaruvchi umumiy omillar.

Daromadlarni davlat tomonidan qayta taqsimlash g'oyasi, maqsadi va dastaklari. Ijtimoiy

to'lovlar. Ijtimoiy siyosat. O'zbekistonda bozor iqtisodiyoti sharoitida aholini ijtimoiy himoyalashning asosiy yo'nalishlari. Ichki iste'mol bozorini himoya qilish. Aholining kam ta'minlangan tabaqalarini ijtimoiy himoyalash va qo'llab-quvvatlash. Aholining Real pul daromadlarini va xarid qobiliyatini oshirish, kam ta'minlangan oilalar sonini va aholining daromadlari bo'yicha farqlanish darajasini yanada kamaytirish.

Jahon xo'jaligining tashkil topishi, bosqichlari va asosiy belgilari. Jahon xo'jaligi sub'ektlari. Jahon mamlakatlarining iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari. Ishlab chiqarishning baynalmilallashuvi. Xalqaro mehnat taqsimoti. Iqtisodiy o'zaro bog'liklikning o'sishi va bevosita xalqaro ishlab chiqarishning shakllanishi. Iqtisodiyotning baynalmilallashuvida FTT va transmilliy kapitalning o'rni.

Globallashuv jarayonining mohiyati va asosiy yo'nalishlari. Jahon xo'jaligi globallashuvi jarayonlarining ziddiyatli tomonlari. Turli mamlakatlardagi iqtisodiy rivojlanishning bir tekisda bormasligi. Boy va qashshoq mamlakatlar o'rtasidagi farqning kuchayishi. Ekologik halokat tahdidlarining kuchayib borishi. Turli mamlakatlarda aholi soni o'zgarishining farqlanishi. Hozirgi davrdagi jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining vujudga kelishiga globallashuv jarayonlarining ta'siri.

Xalqaro iqtisodiy munosabatlarning mazmuni va shakllari. Kapitalning xalqaro harakati. Ishchi kuchining xalqaro migratsiyasi. Fan-texnika yutuqlarining xalqaro ayirboshlanishi. Jahon infratuzilmasining rivojlanishi.

Jahon xo'jaligi aloqalarini xalqaro tartibga solish. Moliya, valyuta va kredit, jahon savdosi sohalaridagi tartibga soluvchi tuzilmalar.

O'zbekistonda 2017-2021 yillarda chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat sohasidagi ustuvor yo'nalishlar, davlat mustaqilligi, suverenitetini mustahkamlash, mamlakatning xalqaro munosabatlarning teng huquqli sub'ekti sifatidagi o'rni va rolini oshirish, rivojlangan demokratik davlatlar qatoriga kirish, O'zbekistonning yon-atrofida xavfsizlik, barqarorlik va ahil ko'shnichilik muhitini shakllantirish.

Xalqaro iqtisodiy integrasiya jarayonlari to'g'risidagi turlicha nazariyalar va ularning asosiy yo'nalishlari. Xalqaro iqtisodiy integrasiyaning mazmuni. Xalqaro iqtisodiy integrasiyaning asosiy shakllari. Xalqaro iqtisodiy integrasiya jarayonini taqozo qiluvchi omillar. Jahondagi asosiy integrasion guruhlarining amal qilish xususiyatlari. Ochiq iqtisodiyot va uning o'ziga xos belgilari.

Davlatlararo iqtisodiy integrasiyaning rivojlanishidagi shart-sharoitlar. Turli mintaqalardagi asosiy integrasion guruhlar. Evropa Ittifoqi (EI), Erkin savdo to'g'risida Shimoliy Amerika bitimi (NAFTA), Janubiy-Sharqiy Osiyo mamlakatlari assosiasiyasi (ASEAN), mustaqil davlatlar Hamdo'stligi (MDH).

O'zbekistonning jahon iqtisodiyotiga qo'shilishining shart-sharoitlari. Respublikaning jahon xo'jaligiga integrasiyalashuvining global, transkontinental, mintaqalararo, mintaqaviy darajalari. O'zbekiston tashqi iqtisodiy faoliyatining asosiy yo'nalishlari.

O'zbekistonning turli mamlakatlar bilan o'zaro manfaatli ikki tomonlama hamkorlik aloqalarining kuchayib borishi, mamlakatimizda ochiq industrial iqtisodiy hududlarning rivojlanishi. O'zbekistonning yaqin qo'shni mamlakatlar bilan iqtisodiy hamkorligining kuchayishi.

Xalqaro savdo to'g'risidagi turli xil nazariyalar. Mutlaq ustunlik va qiyosiy ustunlik nazariyalari. Xeksher-olin-Samuelson modeli. Ishlab chiqarish omillari nisbati nazariyasi. Ishchi kuchi malakasi modeli. Muqobil xarajatlar modeli. Tovarining hayotiy tsikli nazariyasi.

Xalqaro savdoning mazmuni. Eksport va import, ular o'rtasidagi nisbatning o'zgarishi. Taqqoslama eksport ixtisoslashuvi koeffisienti. Eksport kvotasi. Eksport va import multiplikatori. Eksport va import hajmi o'zgarishining yalpi milliy ishlab chiqarish hajmiga ta'siri. Xalqaro savdoning xususiyatlari. Proteksionizm va erkin savdo siyosatlari. Eksportni rag'batlantirish usullari.

To'lov balansi va uning tarkibi. Tashqi savdo balansi. Absorbtsiya. Kapital harakati balansi. Rasmiy zahiralarining asosiy ko'rinishlari. Rasmiy zahiralar bo'yicha operatsiyalar. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining vujudga kelishida tashqi qarz va tashqi savdo balansidagi nomutanosibliklar kuchayishining ta'siri.

Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari. Milliy va xalqaro valyuta tizimi. Jahon valyuta tizimining rivojlanish bosqichlari: oltin standart, oltin-devizli va suzib yuruvchi valyuta tizimi. Valyuta kursi va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Xarid qilish layoqati pariteti nazariyasi.

Valyuta-moliya sohasidagi davlatlararo tashkilotlar faoliyatining rivojlanishi. Xalqaro valyuta fondi. Evropa valyuta tizimi. Xalqaro tiklanish va taraqqiyot banki. Xalqaro moliyaviy korporasiya. Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti. Evropa tiklanish va taraqqiyoti banki. Osiyo taraqqiyot banki.

“IQTISODIYOT NAZARIYASI” FANIDAN DAVLAT ATTESTATSIYASI SINOVLARINING ASOSIY SAVOLLARI

1. Iqtisodiyot tushunchasi va uning bosh masalasi nima?
2. Ehtiyoj nima? Uning qanday turlarini bilasiz?
3. Iqtisodiy resurs tushunchasiga va uning turlariga ta'rif bering.
4. Nima uchun hayotiy vositalarni ishlab chiqarish va etkazib berish insonning turli xil faoliyatlari ichida eng asosiylari hisoblanadi?
5. Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti nimadan iborat? U boshqa iqtisodiy fanlar ichida qanday o'rin tutadi?
6. Iqtisodiyot nazariyasi fan sifatida shakllanishida qanday ilmiy maktab va yo'nalishlar vujudga kelgan?
7. Iqtisodiyot nazariyasining qanday vazifalari mavjud? Bu vazifalarning bugungi kundagi ahamiyati nimalarda namoyon bo'ladi?
8. Iqtisodiy qonunlar nima va ularning qanday turlari mavjud? Iqtisodiy qonunlarning iqtisodiy kategoriyalardan farqi nimada namoyon bo'ladi?
9. Iqtisodiyot nazariyasini o'rganishda qanday usullardan foydalaniladi?
10. Makroiqtisodiy tahlil bilan mikroiqtisodiy tahlil o'rtasidagi farq nimadan iborat?
11. Ishlab chiqarish omillari nimalardan iborat?
12. Kapital tushunchasiga ta'rif bering va uning tarkibiga nimalar kirishini tushuntirib bering.
13. Ishlab chiqarish jarayonining mazmunini va uning ikki tomonini tushuntiring.
14. Ishlab chiqarishning umumiy va pirovard natijalarini tushuntirib bering.
15. Yaratilgan mahsulotning natural va qiymat tarkibi nimalardan iborat?
16. Zaruriy va qo'shimcha mahsulot nima, qo'shimcha mahsulot normasi va massasi formulasini yozib tushuntiring.
17. Qo'shilgan mehnat, qo'shilgan kapital va qo'shilgan mahsulot tushunchalarini izohlab bering.
18. So'nggi qo'shilgan mehnat va kapital unumdorligining pasayib borish qonunining mohiyati nima va u hozirgi davrda amal qiladimi?
19. Ishlab chiqarish usuli nima va uning tarkibiy qismlari nimalardan iborat?
20. Ishlab chiqarish usullarining eng muhim o'ziga xos belgilarini ajratib ko'rsating. Bir ishlab chiqarish usulining boshqasiga almashinishi sabablari haqida mulohaza bildiring.
21. Ishlab chiqarish texnologik usulining tarkibiy qismlarini sanab ko'rsating. Fan-texnika taraqqiyotining ishlab chiqarish texnologik usuliga ta'siri qanday?
22. Ishlab chiqarish texnologik usullarining bosqichlari bir-biridan nima bilan farqlanadi?
23. Iqtisodiy tizim nusxalarini farqlantiradigan asosiy belgilarini sanab ko'rsating.
24. Mulkchilikning mohiyatiga ta'rif bering va uning turli shakllarining iqtisodiy mazmunini tushuntiring.
25. Mulkchilikning iqtisodiy va huquqiy mazmunini ajratib ko'rsating.

26. Mulk sub'ektlarining ko'p darajali bo'lishiga sabab nima? Mulkchilik shakllarining farqlanishi asosida nima yotadi?
27. Bozor iqtisodiyotiga o'tish nima uchun mulkchilikning turli shakllarini taqozo qiladi?
28. Davlat mulkini uning tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish nima uchun hozirgi bosqichda ob'ektiv zaruriyat hisoblanadi? Xususiylashtirish bosqichlari va shakllariga tavsif bering.
29. Xususiylashtirishning qanday usullarini bilasiz? Bu usullardan birini tanlab olishga qanday omillar ta'sir ko'rsatadi?
30. Ijtimoiy xo'jalik shakllariga umumiy tavsif bering.
31. Tovar ishlab chiqarish va bozorning vujudga kelishining umumiy shart –sharoitlarini tushuntiring.
32. Nima uchun tovarga naflilik (iste'mol qiymat) va almashuv qiymatining birligi sifatida qaraladi? Tovardagi bu ikki xil xususiyat nimadan kelib chiqadi?
33. Keyingi (so'nggi) qo'shilgan miqdor (tovar va xizmat) nafliligi nima va uning pasayish sababini tushuntiring.
34. Tovarlarining qiymatini aniqlashga bo'lgan quyidagi fikrlarga o'zingizni munosabatingizni bildiring:
35. a) ijtimoiy zaruriy mehnat sarflari bilan belgilanadi;
36. b) keyingi qo'shilgan tovarlarning nafliligi bilan aniqlanadi;
37. v) keyingi qo'shilgan tovarlarning nafliligi va ishlab chiqarish xarajatlari bilan aniqlanadi.
38. Pulning mazmunini va vujudga kelishining umumiy shart –sharoitlarini tushuntirib bering.
39. Oltin pul va qog'oz pul o'rtasidagi umumiylik va farqlarini ko'rsatib bering.
40. Qog'oz va kredit pullarning qadr–qiymati va barqarorligi nima bilan belgilanadi?
41. Bozor iqtisodiyotining mazmuni va asosiy belgilari nimalardan iborat?
42. Klassik va hozirgi zamon bozor iqtisodiyotining umumiy tomonlarini va farqlarini tushuntirib bering.
43. Bozor iqtisodiyotining afzalliklari va ziddiyatlari nimalardan iborat?
44. Bozor iqtisodiyotining asosiy ishtirokchilari kimlar va ular o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar qay tarzda kechadi?
45. Bozor tushunchasining ta'rifini bering va uning asosiy vazifalarini ko'rsating.
46. Bozorni turkumlashda qanday mezonlar asos qilib olinadi? Ularni sanab ko'rsating.
47. Bozor iqtisodiyotiga o'tishning jahon tajribasida sinalgan asosiy yo'llari (modellari) ni ta'riflab bering. Ularning umumiy va o'ziga xos tomonlarini ko'rsating.
48. O'zbekistonning bozor munosabatlariga o'tish yo'li qanday xususiyatlarga ega?
49. Respublika iqtisodiyotini isloh qilishga qanday tamoyillar asos qilib olinadi?
50. Bozor munosabatlarini bosqichma-bosqich qaror toptirish prinsipining mazmunini batafsil tushuntiring. Har bir bosqichning maqsad va vazifalarini to'laroq bayon qiling.
51. Respublikada iqtisodiyotni isloh qilish qanday yo'nalishlar bo'yicha amalga oshiriladi. Har bir yo'nalish bo'yicha o'zingizning fikr-mulohazalaringizni bildiring.
52. Bozor munosabatlariga o'tishda iqtisodiy islohotlar o'z oldiga qanday vazifalarni qo'yadi? Bu vazifalarning to'laroq tavsifini bering.
53. Bozor iqtisodiyotini shakllantirish davrida davlatning etakchilik faoliyati nimadan iborat ekanligini tushuntirib bering.

54. O'zbekistonda bozor iqtisodiyotini qaror toptirishning qanday davlat dasturlarini bilasiz? Ular bir-biri bilan qanday bog'langanligini tahlil qiling.
55. Iqtisodiyotni erkinlashtirish va islohotlarni chuqurlashtirishning mazmunini tushuntiring. Respublikamizda iqtisodiyotni erkinlashtirish o'z oldiga qanday vazifalarni qo'yadi?
56. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash va isloh etishning asosiy ustuvor vazifalarini so'zlab bering.
57. Raqobatning mohiyati va maqsadini tushuntirib bering.
58. Raqobatning asosiy vazifalari nimalardan iborat? Bu vazifalarning bir-biridan farqini ajratib ko'rsating.
59. Raqobat shakllariga tushuncha bering va ularning har biriga xos belgilarini ko'rsating.
60. Tarmoq ichidagi va tarmoqlararo raqobatning farqini tushuntirib bering.
61. Raqobatlashuvning dumping narxlarni qo'llash usuli qanday sharoitlarda amalga oshiriladi?
62. Monopoliya nima va uning vujudga kelishining iqtisodiy asoslari nimalardan iborat? Monopoliyaning qanday turlari mavjud?
63. Kapitalning to'planishi va markazlashuvi o'rtasida qanday farq bor?
64. Tabiiy, legal va sun'iy monopoliyalarning bir-biridan farqlanishini ko'rsating.
65. Monopoliyaning ijobiy va salbiy tomonlari nimalarda namoyon bo'ladi?
66. Monopoliyaga qarshi siyosat va monopoliyaga qarshi qonunchilikning mohiyati qanday?
67. Raqobat muhitining shakllanishiga qanday omillar ta'sir ko'rsatadi?
68. Narxning iqtisodiy mazmunini uning vazifalari orqali tushuntirib bering. Narx asosiy turlarining qisqacha tavsifini bering.
69. Narxning tashkil topishi borasida qanday nazariyalar mavjud? Ularning afzallik va kamchilik tomonlarini ko'rsatib bering.
70. Narx siyosati nima? O'zbekistonda narx siyosati amalga oshirilishining qanday xususiyatlari mavjud?
71. Tadbirkorlik faoliyatiga ta'rif bering. «Tadbirkorlik faoliyati» va «biznes» tushunchalarini izohlang.
72. Tadbirkorlikning vazifalarini sanab ko'rsating.
73. Nima uchun tadbirkor tahlika (tavakkalchilik) bilan faoliyat ko'rsatadi?
74. Tadbirkorlikning rivojlanish shart-sharoitlari nimalardan iborat?
75. Tadbirkorlikning shakllarini va ularning xususiyatlarini ko'rsating.
76. Hissadorlik jamiyatiga ta'rif bering.
77. Aksiya nima, aksiya kursi qanday aniqlanadi?
78. Aksiya kursiga ta'sir qiluvchi omillarni ko'rsating.
79. Tadbirkorlik kapitali nima? Uning tarkibiy tuzilishi qanday?
80. Tadbirkorlik kapitali ishlab chiqarish va muomala jarayonida qanday bosqichlardan o'tadi hamda qanday shakllarga kiradi?
81. Kapitalning aylanishiga tavsif bering. Aylanish vaqti qanday vaqtlarni o'z ichiga oladi? Ularga tushuncha bering.
82. Kapitalning aylanish tezligi qanday aniqlanadi? Kapitalning aylanish uzunligi ikki oyni tashkil qiladi deb faraz qilsak, bir yilda necha marta aylanadi va bir aylanishining uzunligi qancha davom etadi?
83. Unumli kapital asosiy va aylanma kapitalga qanday mezonlar bo'yicha ajratiladi? Asosiy va aylanma kapitalga tavsif bering.

84. Amortizatsiyaning iqtisodiy mazmuni nimadan iborat? Uning normasi qanday aniqlanadi?
85. Asosiy kapitaldan foydalanish samaradorligi qanday ko'rsatkichlar orqali aniqlanadi?
86. Aylanma kapital va aylanma mablag'lardan foydalanish samaradorligi ko'rsatkichlarini tushuntiring.
87. Ishlab chiqarish sarf-xarajatlarning mohiyatini va tarkibini tushuntiring.
88. Ichki va tashqi xarajatlar o'rtasidagi farq nimadan iboratligini misol orqali tushuntiring.
89. O'rtacha doimiy, o'zgaruvchi va umumiy xarajatlarning mazmuni hamda ularning ahamiyatini tushuntirib bering.
90. Foydaning mazmuni va manbaini tushuntiring.
91. Iqtisodiy foyda va buxgalteriya foydasining farqi nimada? Ularning shakllanish tartibini tushuntirib bering.
92. Yalpi foydaning taqsimlanish tartibini tushuntirib bering.
93. Mulkchilik va xo'jalik yuritish shakllarining turlichi foydaning taqsimlanish tartibiga qanday ta'sir ko'rsatadi?
94. Foyda massasiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni izohlab bering.
95. Ish haqi bilan zaruriy mahsulot o'rtasida qanday aloqadorlik mavjud?
96. Real ish haqi darajasi qanday omillar ta'siri ostida o'zgaradi?
97. Tarif tizimi o'z ichiga qanday tarkibiy qismlarni oladi? Ularning har birining ahamiyati va farqlanishini tushuntirib bering.
98. Agrar munosabatlarning mazmunini, iqtisodiy munosabatlarda tutgan o'rnini va xususiyatlarini ko'rsatib bering.
99. «Yerga egalik» va «yerdan foydalanish» tushunchalarini izohlang.
100. Yer rentasi nazariyalarining umumiy tomonlari va tub farqlarini ko'rsatib bering.
101. Yer rentasining asl mazmunini tushuntiring.
102. Differensial (I va II) va absolyut rentaning hosil bo'lish shart-sharoitlari, manbalari va taqsimlanishini tushuntirib bering.
103. Monopol renta nima?
104. Qazib oluvchi va undirma sanoatda renta qanday hosil bo'ladi?
105. «Ijara haqi» va «yer rentasi» ning farqlarini izohlang.
106. Agrobiznesning iqtisodiy mohiyatini tushuntiring va uning asosiy turlariga tavsif bering.
107. Agrosanoat majmuasi va agrosanoat integratsiyasi tushunchalari iqtisodiy mazmuniga o'z fikringizni bildiring.
108. Oddiy va kengaytirilgan takror ishlab chiqarishning farqi nimada? Ular iqtisodiyotning qanday ko'rinishlari uchun xos ekanligini izohlang.
109. Milliy iqtisodiyot tushunchasi nimani ifodalaydi? Uning qanday tarkibiy qismlari mavjud?
110. Makroiqtisodiy ko'rsatkichlar nimalar va ular milliy iqtisodiyotda qanday rol o'ynaydi?

2. "MIKROIQTISODIYOT" FANINING MAZMUNI

Fanning mazmuni, vazifalari, predmeti. Resurslarning cheklanganligi va iqtisodiyotning bosh masalasi. Cheklangan resurslarni taqsimlashni tahlil qilishda talab va taklif modelidan va tovarlar aylanmasi modelidan foydalanish. Resurslarni taqsimlashda narxning ahamiyati. Muvozanat narxning shakllanishi. Bozor va uning vazifasi. Bozor bilan bog'liq bo'lmagan faoliyat. Mulkka

egalik qilish. Bozor iqtisodiyotining asosiy shartlari. Transaksion xarajatlar. Davlat dasturlaridan o'rin olgan ijtimoiy-iqtisodiy masalalarni echishda "Mikroiqtisodiyot. Makroiqtisodiyot" fanining ahamiyati. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning iqtisodiyotni jadal rivojlantirishdagi roli. O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar.

Iqtisodiy ehtiyoj tushunchasi. Iqtisodiy ne'matlar va ularning xususiyatlari. O'rnini bosuvchi ne'matlar. To'ldiruvchi ne'matlar. Iqtisodiy resurslar va ularning turlari. Tadbirkorlik qobiliyati tushunchasi. Alternativ xarajatlar va ularni aniqlash. Qaytarilmaydigan xarajatlarning vujudga kelishi. Ishlab chiqarish imkoniyatlari va uning ahamiyati. Ishlab chiqarish imkoniyatlari chizig'i va ne'matlarni bir-biri bilan chekli almashtirish (transformasiya) koeffisienti. Pozitiv va normativ tahlil. Tovarlar oqimi modeli. Buyruqbozlikka asoslangan iqtisodiyot. Bozor iqtisodiyoti.

Talab tushunchasi. Talab chizig'i. Talab funktsiyasi. Bir omilli va ko'p omilli talab funktsiyalari. Talabga ta'sir qiluvchi omillar. Talab miqdorining o'zgarishi. Talabning o'zgarishi. Talab va taklif. Taklif chizig'i. Taklif funktsiyasi. Iste'molchilar talabining pasayishi va unga sabab bo'layotgan omillar. Bir omilli va ko'p omilli taklif funktsiyalari. Taklifga ta'sir qiluvchi omillar. Taklif miqdorining o'zgarishi. Taklifning o'zgarishi. Talab va taklif qonunlari.

Muvozanatlik tushunchasi. Bozor muvozanati. Muvozanat narx. Muvozanat mahsulot miqdori. Muvozanat nuqta. Bozorning muvozanat holatini qayta tiklash xususiyati. Bozor muvozanatining o'zgarishi va unga ta'sir qiluvchi omillar. Maksimal narx. Davlat tomonidan maksimal narxning o'rnatilishi. Bozorda tovar tanqisligi. Tanqislik sohasi. Norasmiy bozor va uning vujudga kelishi. Tovarining norasmiy bozordagi narxi. Minimal narx. Davlat tomonidan minimal narxning o'rnatilishi. Bozorda tovar ortiqchaligi va norasmiy bozor. Iste'molchi yutug'i va ishlab chiqaruvchi yutug'i. Tovar tanqisligi sohasi. Ortiqcha mahsulotni ifodalovchi soha. Minimal ish haqi va uning oqibatlari tahlili.

Elastiklik tushunchasi. Elastiklik koeffisienti. Talabni narxga ko'ra elastikligi. Talab va taklif funktsiyasi uchun elastiklik koeffisientini hisoblash. Yoysimon elastiklik. Elastik va elastik bo'lmagan talab. Absolyut elastik va absolyut elastik bo'lmagan talab. Talab elastikligiga ta'sir qiluvchi omillar. Talabning iste'molchi daromadiga ko'ra elastikligi. Kesishgan talab elastikligi koeffisientini hisoblash. Normal tovarlar. Past kategoriyali, oliy kategoriyali va birlamchi ehtiyoj tovarlar. Taklif elastikligi. Engel chiziqqari. Elastiklik nazariyasining amalda qo'llanilishi. Sotuvchi daromadini talab elastikligiga qo'ra tahlil qilish. Soliq yukini kamaytirishga qaratilgan oqilona soliq siyosatining mazmun-mohiyati. Soliq yukini elastiklik nazariyasiga ko'ra taqsimlanishini tahlil qilish. Bozor sharoiti o'zgarishi oqibatlarini prognoz qilish va baholash.

Iste'mol nazariyasida ne'mat tushunchasi. Iste'molchi tanloviga ta'sir qiluvchi omillar. Naflik tushunchasi. Iste'molchi ehtiyojini qondirish darajasi. Naflik funktsiyasi. Umumiy naflik, chekli naflik, chekli naflikning kamayishi qonuni. Befarqlik egri chizig'i. Befarqlik chiziqlari kartasi va uning xususiyatlari. Chekli almashtirish normasi. Byudjet chegarasi va uning o'zgarishi. Byudjet tenglamasi. Byudjet chizig'i. Byudjet chizig'i yotqlik burchagi. Iste'molchi tanlovi masalasi. Naflikni maksimallashtirish. Iste'molchi tanlovi masalasi echilishini grafik usulda tahlil qilish. Iste'molchi muvozanati. Iste'molchilarning muvozanatlik shartlari.

"Daromad-iste'mol" chizig'i va uning xususiyatlari. Normal va past kategoriyali tovarlar uchun Engel chiziqlari. "Narx-iste'mol" chizig'i va "narx-iste'mol" chizig'iga ko'ra talab chizig'ini aniqlash. Normal va Giffen tovarlari uchun daromad va almashtirish samarasi, umumiy samara. Past kategoriyali tovarlar uchun daromad samarasi va almashtirish samarasi. Almashtirish samarasini va daromad samarasini amalda qo'llash. Bozor talabi va talablarni qo'shish.

Noaniqlik va tavakkalchilik. Ehtimol tushunchasi. Ehtimolnshg turlari. Noaniqlik sharoitida tanlash. Tavakkalchilikni vujudga kelish sabablari. Tavakkalchilik o'lchovi. Kutiladigan miqdor. Chetlanish. Tavakkalchilikka bo'lgan munosabat. Tavakkalchilikka moyillik. Tavakkalchilikka moyil bo'lmagan holat. Tavakkalchilikka befarqlik. Tavakkalchilikni pasaytirish yo'llari. Korxonalarning faoliyat sohalarini va ishlab chiqaradigan mahsulotlar turini kengaytirish (diversifikasiyasi). Tavakkalchilikni pasaytirishda diversifikasiyaning o'rni va ahamiyati. Sug'urta qilish. Tavakkalchilikni qo'shish. Tavakkalchilikni taqsimlash. Asimmetrik axborotlashgan bozor. Mahsulot sifati noaniqligi. Ma'naviy tavakkalchilik. Bozordagi asimmetrik axborotlarni yo'qotish yo'llari. Bozor signallari. Auktsionlar. Olib sotarlik va uni iqtisodiyotdagi o'rni. Fyucherslar. Opsion va xedjirlashtirish. Investisiya va tavakkalchilik. Tavakkalchilik aktivlariga bo'lgan talab. Aktivlar tushunchasi va ulardan olinadigan foyda. Tavakkalchilik va foydaning o'zaro aloqasi. Iqtisodiyotni diversifikasiyalash sharoitida mablag' egasining o'z mablag'ini sarflash yo'nalishini tanlash muammosi.

Firma tushunchasi. Tadbirkorlik firmalarining asosiy shakllari. Xususiy firmalar. Xususiy firmaning ustun va zaif tomonlari. Mas'uliyati cheklangan va cheklanmagan jamiyatlar. Aktsionerlik jamiyatlari (korporasiyalar, ochiq va yopiq turdagi aktsionerlik jamiyatlari). Jamiyatning javobgarligi. Aktsionerlik jamiyatining ustun tomonlari va zaif tomonlari. Aktsiyadorlarning hukuqlari. Davlat korxonalari. Foyda olmaydigan tashkilotlar. Kooperativlar. O'zbekiston Respublikasida "mulk to'g'risida"gi qonunga ko'ra faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar turlari.

Ishlab chiqarish jarayoni. Ishlab chiqarish texnologiyasi. Ishlab chiqarish omillari va ularning turlari. Ishlab chiqarish funktsiyasi, bir omilli va ko'p omilli ishlab chiqarish funktsiyalari. Izokvanta tushunchasi. Izokvantalar kartasi va uning xususiyatlari. Izokvantaning yotiqligi burchagi. Qisqa va uzoq muddatlardagi ishlab chiqarish. O'zgaruvchan omilning yalpi, o'rtacha, chekli mahsulotlari va ular o'rtasidagi bog'liqlik. Kapitalning chekli mahsuloti. Mehnatning chekli mahsuloti. Etakchi tarmoq va sohalarda mahsulot ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishning asosiy yo'llari. Ishlab chiqarish omillarining chekli mahsuldorligini kamayish qonuni. Ishlab chiqarish omillarining o'zaro almashuvi. Chekli texnologik almashtirish normasi. Izokosta tushunchasi. Izokosta tenglamasi. Ishlab chiqarish omillari chekpangan sharoitda mahsulot ishlab chiqarishni maksimallashtirish masalasining qo'yilishi. Maksimallashtirish masalasini grafik usuldagi echimi va optimallik sharti. Ishlab chiqaruvchi muvozanati.

Korxonaning qisqa muddatli va uzoq muddatli oraliqdagi faoliyati. Xarajatlar to'g'risida tushuncha. Boy berilgan imkoniyatlar va alternativ xarajatlar. Qaytarilmaydigan xarajatlar. Iqtisodiy xarajatlar, buxgalteriya xarajatlari. Ichki va tashqi xarajatlar. Iqtisodiy foyda va normal foyda. Yalpi xarajatlar. O'zgaruvchan va o'zgarmas xarajatlar. O'rtacha xarajatlar. Chekli xarajatlar. Ishlab chiqarish xarajatlari chiziqlari. Uzoq va qisqa muddatlardagi xarajatlar grafiklari. Qisqa va uzoq muddatdagi xarajatlarning o'zaro bog'liqligi. Ishlab chiqarish xarajatlarini hisoblash, o'rtacha ishlab chiqarish va chekli xarajatlar grafiklarining o'zaro joylashuvi. Ishlab chiqarish xarajatlari funktsiyasi va uning xususiyati. Mamlakatni modernizasiyalash sharoitida ishlab chiqarish xarajatlarini pasaytirish yo'llari.

Mukammal raqobatlashgan bozor va uning shartlari. Raqobatlashuvchi firmaning, yalpi, o'rtacha va chekpi daromadlari. Korxona foydasi. Korxona foydasini maksimallashtirishni nazariy jihatdan asoslash va uni grafik usulda tahlil qilish. Firma foydasini maksimallashtirishning umumiy optimallik sharti va mukammal raqobatlashgan bozor uchun optimallik sharti. Firmaning zararsiz

ishlash nuqtasi. Firma xarajatlarini minimallashtiradigan holat. Firmaning yopilish nuqtasi. Firmaning chekli mahsulot ishlab chiqarish qoidasiga amal qilishi. Firma taklifi.

O'rtacha uzoq muddatli xarajat va uning xususiyatlari. Uzoq muddatli oraliqda ishlab chiqarish hajmini tanlash. Iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirishning mohiyati va zarurati. Tarmoqqa qarashpi tipik firma muvozanati. Tarmoqning muvozanat holati. Tarmoqning taklifi. Xarajatlari o'sayotgan tarmoqning taklif chizig'i, xarajatlari o'zgarmas bo'lganda tarmoqning taklif chizig'i. Xarajatlari kamayayotgan tarmoqning taklif chizig'i. Tarmoqning kengayish mexanizmi. Firmaning samarali razmeri. Ishlab chiqarish masshtabi. Musbat samarali ishlab chiqarish masshtabi. Manfiy samarali ishlab chiqarish masshtabi. O'zgarmas samarali ishlab chiqarish masshtabi. Firmaning uzoq muddatli o'rtacha xarajatining kamayishiga va o'sishiga ta'sir qiluvchi omillar.

Raqobat tushunchasi. Raqobatlashuvchi firmalar. Raqobatlashmagan bozor turlari. Sof monopoliya. Sof monopoliyaga misollar. Monopolistik bozorga kirishdagi to'siqlar. Tabiiy monopoliyalar. Sof monopoliyada monopol narx va monopol mahsulotni aniqlash. Monopolistik talab va taklif. Monopol hokimiyat va monopol hokimiyat ko'rsatkichlari. Monopol narx belgilashda talab elastikligining ta'siri. Monopol narx va jamiyat farovonligi. Monopol narxga soliqlarning ta'siri. Raqobatlashgan monopol bozor. Raqobatlashgan monopol bozorda tovar narxi va ishlab chiqarish hajmini aniqlash. Raqobatlashgan monopol bozor samaradorligi. Oligopoliya va uning xususiyatlari. Kurno modeli. Monopsoniya. Monopoliyaga qarshi qonun.

Narx tushunchasi, tamoyillari va funktsiyalari. Bozor sharoitida amal qiluvchi narx turlari. Narx belgilashda iste'molchi ortiqchaligini egallash. Monopol narx belgilashda "Bosh barmoq" qoidasi. Monopol hokimiyat va jamiyat farovonligi. Iste'molchilar daromadiga ko'ra narxlarni belgilash. Mahsulotlarni xarid qilish uchun qo'shimcha iste'molchilarni jalb qilish. Turli xaridorlar uchun turli narxlar belgilash (narxlar diversifikatsiyasi). Iste'mol hajmiga ko'ra narxlar diversifikatsiyasi. Tovarlar kategoriyasiga ko'ra narx differentsiatsiyasi. Mahsulotlarga bo'lgan yuqori talab davrida narx belgilash tartibi.

Bozor munosabatlari va mehnat resurslaridan foydalanish ko'rsatkichlari. Respublikada mehnatga layoqatli aholining ish bilan bandligini ta'minlash va uning ko'lamini oshirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar. Yollanma ishchilarning optimal sonini aniqlash. Mehnatning chekli mahsuloti. Mehnatning chekli daromadliligi. Mehnat qaytimi. Mehnat sig'imi. Mehnat samaradorligi. Mehnat unumdorligining kamayish qonuni. Mehnat resurslariga bo'lgan talab. Mehnat resurslari taklifi. Raqobatlashgan mehnat bozori va mehnat bozori muvozanati. Mehnat qilish va dam olish o'rtasidash bogliqlik. Ish haqi o'sishining dam olish vaqti bilan ishlash vaqti o'rtasidagi nisbatga ta'siri. Mehnat bozorida monopsoniya bo'lgan hol. Ish haqi minimumi. Minimal ish haqi va muvozanat ish haqi o'rtasidagi farqlar va ularning oqibatlari. Mehnat bozoriga kasaba uyushmalarining ta'siri. Ish haqi stavkalarining tabaqalashuvi. Iqtisodiy renta. Korxonada mehnatni tashkil etishning ilg'or shakllari. Ish haqi va mehnat unumdorligi. Aholi daromadlari. Daromadlarni tabaqalanishi. Aholi daromadlari tabaqalanishini Djini koeffitsienti bo'yicha baholash.

Asosiy va aylanma kapital mablag'lar. Ssuda foizi. Loyiha tushunchasi. Mamlakatni modernizatsiya qilishda investisiyalar va ularning ahamiyati. Yalpi investisiyalash. Investisiyani qoplash. Sof investisiya tushunchasi. Chekli sof qoplash. Chekli ichki qoplash. Chekli qoplash normasi koeffitsienti. Uzoq muddatli oraliqdagi investisiya. Jamg'arma va vaqt bo'yicha chekli tanlash normasi. Qiymatni diskontlash. Investisiyani hisoblashdagi diskonlangan qiymat. Investisiyaga talab. Investisiyaga inflyatsiyaning ta'siri. Asosiy fondlarning joriy xarajatlarini va istiqboldagi daromadini baholash. Hududiy investisiya dasturlariga kirgan loyihalar va ularni

moliyalashtirish manbalari. Ziyon miqdorini aniqlash. Ichki va tashqi investisiya. Korxonaning investisiya sohasidagi qaror qabul qilish mezonlari. Investisiya samaradorligi. Obligatsiya qiymati va undan keladigan daromad. Muddatsiz obligatsiya. Er bozori, er taklifi, er rentasi. Absolyut renta. Differentsial renta. Er narxi.

Bozor munosabatining kamchiliklari. Bozor muvozanatining buzilish oqibatlari. Davlatning bozorga samarali aralashuvi. Tashqi samara. Manfiy tashqi samara va musbat tashqi samara. Davlatni atrof-muhitni muhofaza qilish siyosati. Ijtimoiy ne'mat. Asimmetrik axborotlarni tartibga solish. Bozor o'zgarishi. Ijobiy va salbiy tashqi samaraga ta'sir ko'rsatish: tartiblashtiradigan soliq, tartiblashtiruvchi subsidiya. Chiqindilarga norma va standartlar o'rnatish. Tabiiy muhitni zararlash huquqini sotish. Soliqlar, subsidiyalar, subventsiyalar, imtiyozli kreditlar. Imtiyozli soliqpar. Bozor mexanizmiga davlatning aralashuvi me'yori.

“MIKROIQTISODIYOT” FANIDAN DAVLAT ATTESTATSIYASI SINOVLARINING ASOSIY SAVOLLARI

1. Resurslarning cheklanganligi, iqtisodiyotning asosiy masalasi. Cheklangan resurslarni taqsimlash.
2. Resurslarni taqsimlashda narxning ahamiyati, bozor va uning vazifasi, bozor bilan bog'liq bo'lmagan faoliyat.
3. Mulkka egalik qilish bozor almashuvining asosiy sharti haqida ma'lumot berish.
4. Iqtisodiy ehtiyoj, iqtisodiy ne'mat, o'rnini bosuvchi ne'matlar, to'ldiruvchi ne'matlar, iqtisodiy resurslar.
5. Tadbirkorlik qobiliyati, alternativ xarajatlar, ishlab chiqarish imkoniyatlari, ishlab chiqarish imkoniyatlari chizig'i.
6. Pozitiv va normativ tahlil. Iqtisodiy agentlar. Tovarlar oqimi modeli.
7. Buyruqbozlikka asoslangan iqtisodiyot, bozor iqtisodiyotini ta'riflash.
8. Talab tushunchasi, talab chizig'i. Talab funksiyasi, talabga ta'sir qiluvchi omillar, talab miqdorining o'zgarishi, talabning o'zgarishi.
9. Taklif, taklif chizig'i, taklif funksiyasi.
10. Taklifga ta'sir qiluvchi omillar.
11. Taklif miqdorining o'zgarishi, taklifning o'zgarishi.
12. Talab va taklif qonunlarini tushuntirish.
13. Muvozanatlik, bozor muvozanati.
14. Muvozanat narx muvozanat mahsulot miqdori, muvozanat nuqta.
15. Bozor muvozanatining o'zgarishi va unga ta'sir etuvchi omillar.
16. Maksimal narx davlat tomonidan maksimal narxning o'rnatilishidan maqsad.
17. Bozorda tovar tanqisligi, uning vujudga kelishi.
18. Norasmiy bozor va uning vujudga kelishi. Tovarining norasmiy bozordagi narxi.
19. Minimal narx va uning o'rnatilishidan maqsad.
20. Bozorda tovar ortiqchaligida vujudga kelishi mumkin bo'lgan norasmiy bozor.
21. Iste'molchi yutug'i va ishlab chiqaruvchi yutug'ini farqlash.
22. Elastiklik, talabning narxga ko'ra elastikligi.
23. Talab funksiyasi uchun elastik koeffitsientni hisoblash, yoysimon elastiklik.
24. Elastik va noelastik talab. Absolyut elastik va absolyut elastik bo'lmagan talab chiziqlari.
25. Talabning iste'molchi daromadiga ko'ra elastikligi.
26. Normal tovarlar, past kategoriyali, oliy kategoriyali va birlamchi ehtiyoj tovarlar.
27. Engel chiziqlari. Kesishgan talab elastikligi.
28. Elastiklik nazariyasining amalda qo'llanilishi: sotuvchi daromadini tahlil qilish, soliq yukining taqsimlanishini tahlil qilish.

29. Bozor sharoiti o'zgarishi oqibatlarini prognoz qilish va baholash haqida bilimlarga ega bo'lish.
30. Naflilik, iste'molchi tanlovi nazariyasi. Naflik funksiyasi, chekli naflik. Chekli naflikning kamayishi.
31. Befarqlik egri chizig'i, befarqlik chiziqlari kartasi. Chekli almashtirish normasi.
32. Byudjet chegarasi, byudjet chizig'i.
33. Byudjet chizig'i yotiqqligi va uning iqtisodiy mazmuni.
34. Iste'molchining tanlov masalasi yechilishini grafik usulda tahlil qilish, iste'molchi muvozanati. Iste'molchi muvozanati shartlarini klassifikatsiyalash.
35. «Daromad-iste'mol» chizig'i va uning ahamiyati. «Narx-iste'mol» chizig'i va uning ahamiyati.
36. Normal tovar uchun daromad samarasi va almashtirish samarasi. Past kategoriyali tovarlar uchun daromad samarasi va almashtirish samarasi.
37. Giffen tovari. O'rmini bosuvchi va to'ldiruvchi tovarlar bilan tanishish.
38. Tavakkalchilik tushunchasi, bozor iqtisodiyoti davrida uning zarurati va ahamiyati.
39. Tavakkalchilik o'lchovi. Rahbar xodimlar va tavakkalchilik tanlovi.
40. Tavakkalchilikni pasaytirish yo'llari: korxonaning faoliyat sohalarini va ishlab chiqariladigan mahsulotlar turini kengaytirish (diversifikatsiya), sug'urta qilish, axborot va boshqalar.
41. Aktivlar tushunchasi va ulardan olinadigan foyda. Tavakkalchilik va foydaning o'zaro aloqasi.
42. Mablag' egasining o'z mablag'larini sarflash yo'nalishini tanlashi muammosini o'rganish.
43. Firma tushunchasi. Tadbirkorlik firmalarining asosiy shakllari.
44. Xususiy firmalar, xususiy firmada mulk egasi huquqlari.
45. Xususiy firmaning ustunlik va zaif tomonlari.
46. Ma'suliyati cheklangan va cheklanmagan jamiyatlar, ularning ustun va zaif tomonlari.
47. Aksionerlik jamiyatlari (korporatsiyalar, ochiq va yopiq turdagi aksionerlik jamiyatlari). Aksiyadorlarning huquqlari.
48. Davlat korxonalari. O'zbekiston Respublikasida «MulK to'g'risida»gi qonunga ko'ra faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar turlari haqida bilimlar berish.
49. Ishlab chiqarish mohiyati va ahamiyati. Ishlab chiqarish texnologiyasi. Izokvanta usuli va mohiyati.
50. Qisqa va uzoq muddatdagi ishlab chiqarish. Bir o'zgaruvchan omil (mehnat) asosida ishlab chiqarishni tashkil etish.
51. O'rtacha va qo'shimcha mahsulotlar. Ishlab chiqarish omillarining o'rin almashinuvi.
52. Chekli texnologik almashtirish normasi va uni ishlab chiqarish omillarining chekli mahsuloti bilan bog'liqligini tushuntirish.
53. Korxonaning qisqa va uzoq muddatli oraliqdagi faoliyati.
54. Xarajatlar to'g'risida tushuncha. Ishlab chiqarish xarajatlarini aniqlash.
55. Boy berilgan imkoniyatlar xarajati va haqiqiy xarajatlar. Qaytarilmaydigan xarajatlar.
56. Yalpi xarajatlar. O'zgarmas xarajatlar, o'rtacha xarajatlar, chekli xarajatlar. Ishlab chiqarish xarajatlari egri chiziqlar grafigi.
57. Uzoq va qisqa muddatlardagi xarajatlar grafiklarini ta'riflash.
58. Firma daromadlari, o'rtacha daromad, chekli daromad. Korxona foydasi.
59. Korxona foydasini maksimallashtirishni nazariy jihatdan asoslash va uni grafik usulda aniqlash.
60. Firmaning bezarar ishlash nuqtasi. Firma xarajatlarini minimallashtiradigan holat. Firmaning yopilish nuqtasi.
61. Firmaning chekli mahsulot ishlab chiqarish qoidasiga amal qilishini tushuntirish.
62. O'rtacha uzoq muddatli xarajat.
63. Uzoq muddatli o'rtacha ishlab chiqarish hajmini tanlash va firma muvozanati.

64. Tarmoqning muvozanat holati.
65. Tarmoq taklifi, xarajatlari o'sayotgan tarmoq. Xarajatlari kamayayotgan tarmoq.
66. Firmaning samarali ulchami. Ishlab chiqarish masshtabi.
67. Raqobat tushunchasi va uning mohiyati. Bozor tuzilmasi.
68. Takomillashgan (erkin) raqobat. Takomillashmagan raqobat shartlari.
69. Takomillashmagan raqobat. Yakka hokimlik (monopoliya).
70. Yakka hokimlik manbalari. Yakka hokimlik raqobati. Oligopoliya.
71. Korxonalarning oligopoliya sharoitidagi hatti-harakatlari.
72. Korxonalarning takomillashgan raqobat va sof monopoliya sharoitidagi harakati.
73. Monopol bozorda ishlab chiqarish hajmi va narx belgilash. Monopol hokimiyat xususida fikr berish.
74. Baho va narx tushunchalari, printsiplari va funksiyalari. Bozor sharoitida amal qiluvchi baho turlari.
75. Mahsulotlarni xarid qilish uchun qo'shimcha iste'molchilarni jalb qilish.
76. Turli xaridorlar uchun turli narxlar belgilash (narx diversifikatsiyasi).
77. Xaridorlar daromadiga qarab turli baho belgilash.
78. Iste'mol hajmiga ko'ra baho belgilash. Turli davrlar uchun turlicha narx belgilash.
79. Mahsulotlarga bo'lgan yuqori talab davrida baho belgilash tartibini tushuntirish.
80. Bozor munosabatlari va mehnat resurslaridan unumli foydalanish muammolari.
81. Mehnat resurslariga bo'lgan talab. Mehnat resurslari taklifi. Mehnat resurslari raqobati.
82. Takomillashgan raqobat sharoitida mehnat bozori. Mehnat bozoriga kasaba uyushmalarining ta'siri. Monopoliya shaklidagi mehnat bozori.
83. Korxonada mehnatni tashkil etishning ilg'or shakllari.
84. Ish haqi. Ish haqini oshirish va ishsizlikka ta'rif berish.
85. Asosiy va aylanma kapital mablag'lari. Asosiy fondlarni sotib olish uchun sarflanadigan joriy xarajatlilar va istiqboldagi korxona daromadi.
86. Istiqboldagi daromadni baholash. Ziyon miqdorini aniqlash.
87. Ichki va tashqi investitsiya.
88. Korxonaning investitsiya sohasidagi qaror qabul qilish mezonlari.
89. Investitsiya samaradorligi.
90. Aktsiya va obligatsiya bozori. Muddatsiz obligatsiya. Obligatsiyadan keladigan real daromadni tahlil qilish.
91. Bozor munosabatlarining kamchiliklari.
92. Bozor muvozanatining buzilish oqibatlarlari.
93. Bozorning davlat tomonidan boshqarilishi va zarurati.
94. Bozor munosabatlarini davlat tomonidan boshqarish qurollari.
95. Soliqlar, subsidiyalar, imtiyozli ssudalar. Bozor mexanizmiga davlatning aralashuvi me'yori. Qat'iy belgilangan baholar.
96. Mamlakat milliy daromadi va uni taqsimlanishi, korxona faoliyatiga ta'sirini o'rganish.

3. "MENEJMENT" FANINING MAZMUNI

Boshqarish ta'limotidagi yo'nalishlar "Ilmiy menejment" maktabi. F.Teylor ta'limotining mohiyati. Ilmiy menejment namoyondasi G.Emerson tamoyillari.

"Mumtoz menejment" namoyondasi A.Fayol olg'a surgan tamoyillar. "Insoniy munosabatlar" maktabi namoyondasi D.Makgregorning X (x) va Y (igrik) nazariyasi. "Tizimli yoki zamonaviy menejment" mohiyati, G.Simun, P.Drucker, E.Dale nazariyalari.

O'rta Osiyoda menejmentning nazariy asoslari va uning asosiy tamoyillari. O'zbekizonda menejment nazariyasining shakllanishi.

Boshqaruv maqsadi va ularga qo'yiladigan asosiy talablar. Boshqaruv maqsadi turlari. Joriy va istiqboldagi maqsadlar. Muammoli va innovatsion maqsadlar. Maqsadga qo'yiladigan sifatlar. "Maqsadlar shajarasi", maqsad daraxti. Maqsadli boshqaruv usuli pog'onalari.

Boshqarish funktsiyalari mohiyati, mazmuni. Boshqarish asosiy funktsiyalarining tarkibiy tuzilishi. Boshqarishning asosiy funktsiyalari mohiyati va mazmuni. Boshqarishning o'ziga xos aniq funktsiyalari.

Boshqarish usullari mazmuni, boshqaruv ob'ektini o'rganish jarayonida qo'llaniladigan usullar. Funktsional tizim osti ob'ektlarini boshqarishning o'ziga xos usullari. Boshqarishning tashkiliy-ma'muriy usullari. Boshqarishning tashkiliy-ma'muriy usuli shakllari, farmoyish berish, tashkiliy ta'sir ko'rsatish. Tashkiliy ta'sir ko'rsatish shakllarini amalga oshirish yo'llari, farmoyishli ta'sir o'tkazish shakllarini amalga oshirish yo'llari.

Boshqarishning iqtisodiy usullari. Iqtisodiy usullarning mohiyati va vazifasi. Davlatning iqtisodiyotni boshqarishdagi moliyaviy vositalarining turlari, mohiyati va mazmuni.

Boshqarishning ijtimoiy-ruhiy usullari. Ijtimoiy-ruhiy usullarning asosiy maqsadi. Boshqarish sosiologiyasi, boshqarish texnologiyasi, sosiologik tadqiqotlarni uyushtirish usullari.

Boshqaruv qarorlarining mohiyati va ularga qo'yiladigan talablar. Boshqaruv qarorlarining unsurlari. Boshqaruv qarorlarining turkumlanishi. Strategik va taktik qarorlar, stereotip va tashabbusli qarorlar, qaror qabul qilishda kollegial va konsensus tamoyillari, qaror qabul qilishda "ringi" usulining mohiyati.

Qarorlarni ishlab chiqish va qabul qilish. Qarorni ishlab chiqish bosqichlari, vaziyatni tahlil qilish, mezonlarni tanlash, qaror mavzuini ishlab chiqish. Qarorlarni ijrosini uyushtirish va ularning bajarilishini nazorat qilish. Qarorlarni bajarish, qarorlarni bajarilishiga rahbarlik qilish.

Boshqarish strukturasining mazmuni. Boshqarish organlari, boshqarish bo'g'inlari, boshqarish bosqichi. Boshqarish strukturasini belgilovchi omillar: boshqarish strukturasining tashkiliy turlari, chiziqli (pog'onapi) struktura, chiziqli-shtabli struktura, chiziqli funktsional struktura, dasturli maqsadli struktura, boshqarishning matrisaviy strukturasini.

Boshqarish strukturasining afzalligi va kamchiliklari. Boshqarish strukturasini tashkil qilish usullari, shakllari va takomillashtirish yo'llari.

O'zbekiston Respublikasining boshqarishdagi tarmoq organlari. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida vujudga kelgan yangi turdagi firmalarning mohiyati va mazmuni.

Menejer: tushunchasi, shaxsiy va ishga doir sifatlari, vazifalari. Korxona menejerlarining darajapari. Menejer va etakchi. Etakchining an'anaviy kontsepsiyasi. Menejerning etakchidan farqi. Etakchilik sifatlari nazariyasi. Etakchilik xulqi kontsepsiyalari. Vaziyatli etakchilik kontsepsiyasi. Tannenbaum-Shmidt etakchilik xulqi kontinuumi (uzliksizligi). Vaziyatli etakchilik modellari (F.Fidper). Xersey va Blansharlarning vaziyatli etakchilik modeli. Xauz va Mitchellarning "yo'l-maqсад" etakchilik modeli. Vrum-Iettona-Yagolarning qarorlar qabul qilishning vaziyatli modeli. Etakchilarning yangi kontsepsiyalari. Atributli (belgili) etakchilik kontsepsiyasi. Xarizmatik etakchilik kontsepsiyasi. Tubdan o'zgartiruvchi etakchi kontsepsiyasi. Menejerning uslubi. Rahbarlik uslublarining mazmuni. Rahbarlikning demokratik uslubi. Ishga doir etika va etiket. Menejerning imidji. Imidj tushunchasi. Ishbilarmonlik etikasi. Nutq madaniyati. Ishbilarmonlik etiketining milliy xususiyatlari.

Mehnat jamoalarini boshqarish tushunchasi. Inson resurslarini. boshqarish mohiyati. Inson resurslarini boshqarishdagi faoliyat turlari. Xodimlarni boshqarish tizimi, xodimlarni boshqarish tamoyillari, inson omilini boshqarish jihatlari.

Xodimlarni rejalashtirish bosqichlari. Mehnat resurslariga bo'lgan talabni aniqlash va rejalashtirish. Ishga qabul qilinadigan xodimlarga qo'yiladigan talablarni belgilash.

Xodimlarni boshqarish samaradorligi. Xodimlarni tanlash va ularga baho berish usullari: "attestasiya", "reyting", ularni qo'llash tartibi, xodimlarni boshqarishda ta'sir qilish usullarining korxona daromadiga bo'lgan ta'siri.

Axborot tizimi tushunchasi va uni boshqarishdagi roli. Boshqaruv tizimidagi axborot aloqalari. Axborotlarga qo'yiladigan talablar, teskari aloqa. Axborotlarni o'ziga xos belgilariga qarab tur va belgilariga ajratish, klassifikatsiya qilish, tasniflash.

Axborot tizimlari. Rahbarning axborotlarni qabul qilish. Foydalanish va qayta uzatish jarayonlari. Kommunikatsiya tushunchasi. Korxona (tashkilot) kommunikatsiyasi, tashqi, ichki kommunikatsiya.

Kommunikatsion jarayon, kommunikatsiyali jarayonning bosqichlari, axborot almashuv jarayonidagi muammolar, axborotni uzatish va qabul qilishda Kit Devis qoidalari. Hujjatlar va uni yuritishni tashkil qilish, hujjatlarni turkumlash, hujjatlar bilan ishlash jarayonlari.

Motivlashtirish tushunchasi mazmuni va mohiyati. Ehtiyojlar va ularning turlari. Motivlashtirish vositasida boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari.

Motivlashtirish nazariyalari, X (iks) va y (igrik) nazariyasi, kutish nazariyasi, tozalanish nazariyasi, adolatlilik nazariyasi, ehtiyojlar ustunligi nazariyalarining mazmuni. Motivlashtirish modellari va strategiyalari, motivlashtirish strategiyasini tanlashdagi yondoshuvlar, motivasiya regulyatorlari, motivasiyaning iqtisodiy va noiqtisodiy omillari.

Boshqaruv vakolatlari tushunchasi va uning zaruriyati. Boshqaruv tizimida vakolatni taqsimlash. Boshqaruv vakolatlarining turlari

Tashkilotdagi ichki nizolar: tushunchasi, ko'rinishlari va kelib chiqish sabablari. Tashkilotda nizolarning boshqarilishi. Stresslar va ularning boshqarilishi. Nizolarni hal etishdagi tuzilmaga oid usullar. Mehnat nizolarining tahlil qilinish usullari. Tashkilot nizolarini boshqarish usullari. Nizo boshqarilishidagi shaxslararo usullar. Stressning ko'rinishlari. Menedjerlar ishidagi stresslarga sabab bo'luvchi omillar. Stresslarga bardoshlilik darajasiga ko'ra odamlarning tiplarga ajratilishi. Tashkilot (korxona, muassasa)dagi stressni boshqarish usullari.

Korxona qudratini boshqarish texnologiyasining bosqichlari. Korxona qudratidan foydalanish dinamikasi va samaradorligining tuzilishini, uning bozordagi ulushini baholash. Korxona qudrati raqobatbardoshligini baholash. Korxonaning iqtisodiy qudrati. Korxona qudratining rezervlari va yo'qotishlarini tahlil qilish. Korxona qudratini raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha strategiya va taktikani tanlash. Tanlangan strategiya va taktikadan kelib chiqqan holda korxona qudratining raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha tadbirlarni o'tkazish.

Ishlab chiqarishni boshqarishning mazmuni va mohiyati. Ishlab chiqarishni boshqarishning ikki tomoni: ijtimoiy-iqtisodiy, tashkiliy-texnik tomonlari o'zaro bog'liqligi. Ishlab chiqarishni boshqarishda "ob'ekt va sub'ekt" tushunchalari. Ishlab chiqarishni boshqarishda shaxsiy-insoniy va moddiy-ashyoviy omillar mohiyati.

Mahsulot sifat ko'rsatkichlarining mohiyati va tizimi. Mahsulot sifatini boshqarishning mahalliy tajribasi. Mahsulot sifatini boshqarishning xorijiy tajribasi. Sifatni umumiy boshqarish kontsepsiyasini tahlil qilish. Raqobatbardoshlikni ta'minlash tizimi. Sifatning xalqaro tizimi: ISO 9000 : 2000 standartlari. Mahsulot va sifat tizimini sertifikatlash.

Ijtimoiy resurs tushunchasi mohiyati va turlari. Ijtimoiy resurslarni boshqarish, ularni sifat miqdorini o'lchash mexanizmlari. Ijtimoiy resurslar barcha resurslarning yadrosi sifatida. Ijtimoiy resurslarning o'ziga xos xususiyatlari. Ijtimoiy resurslarni optimallashtirish printsiplari va texnologiyalari. Ijtimoiy resurslardan foydalanishni optimallashtirish. Maqsadni amalga oshirish printsiplari. Komplekslilik printsiplari. Manfaatlarni moslashtirish printsiplari. Ko'p darajali tahlil printsiplari. Me'yoriylilik printsiplari. Motivasion resurslarni aktivlashtirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish.

Innovatsion menejment vazifalari va usullarining xususiyatlari. Innovatsion menejment vazifalari. Innovatsion menejmentni tashkil qilish. Innovatsion menejmentda kommunikatsiyalar jarayoni. Innovatsion menejmentda nazorat. Innovatsion menejmentda qarorlar qabul qilinishi. Kompaniya faoliyati yunalishlarini belgilash omillari. Kompaniya missiyasi, strategik ko'ra bilish, faoliyat yo'nalishini tanlash. Missiyani vazifalarga aylantirish. Reja ko'rsatkichlariga qo'yiladigan talablar. Strategik boshqarish tamoyillari. Strategiyaning ishlab chiqish uslubi. Funktsional strategiya. Amaliy strategiya. Strategiya turlarining o'zaro bog'liqligi.

Marketing tushunchasi va uning mohiyati, marketing usullari. Marketingning maqsad va vazifalari: mumkin bo'lgan maksimal yuqori iste'molga erishish, iste'molchilarning talabini maksimal qondirilishiga erishish, iste'molchilarga keng assortimentdagi tovarlarni tanlashga imkoniyat yaratish, aholi turmush darajasi sifatini oshirish.

Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida ichki bozorda talabni rag'batlantirish orqali mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlashning iqtisodiy o'sishning yuqori sur'atlarini saqlab qolishdagi ahamiyati.

Marketing kontsepsiyalari va ularning evolyutsiyasi: ishlab chikarishni takomillashtirish kontsepsiyasi, tovarni takomillashtirish kontsepsiyasi, tijorat harakatlarini jadallashtirish kontsepsiyasi, marketingning umumiy kontsepsiyasi, marketing-miks, strategik marketing kontsepsiyasi, ijtimoiy-axlokiy marketing kontsepsiyasi, zamonaviy marketing kontsepsiyasi marketingning funktsiyalari: analitik funktsiya, ishlab chikarish funktsiyasi, sotish funktsiyasi, boshkarish va nazorat funktsiyasi. Marketing tamoyillari va turlari.

Marketing muhiti tushunchasi va mohiyati. Korxona marketing xizmati. Muhitning doimiy o'zgarishlari. Muhitni tizimli o'rganish, alohida jarayonlarni va ularning o'zaro aloqasini kuzatish zaruriyati, marketing tadqiqotlari olib borishning ahamiyati.

Korxona mikro-muhiti: ta'minotchilar, vositachilar, raqobatchilar, mijozlar (iste'molchilar) va aloqalar o'rnatiluvchi auditoriyalar. Aloqalar o'rnatiluvchi auditoriyalarning turlari.

Korxona makro-muhiti: siyosiy muhit - mulkchilik, tadbirkorlik, iste'molchilar huquqlarini muhofaza qilish va reklama munosabatlarini tartibga soluvchi Qonunchilik va qonunlari.

Jamoatchilik bilan aloqalar (pablik rileyshnz) va uning mohiyati. Kommunikatsion siyosat tushunchasi. Pablik rileyshnzning bosh tamoyillari. Jamoatchilik bilan bo'ladigan aloqalarning asosiy yo'nalishlari.

Reklama va reklama vositalari. Reklamani joriy etish bosqichlari. Reklama byudjetini ishlab chiqish. Reklama turlari: xorijiy, umummilliy, regional va mahalliy reklamalar; vitrina - ko'rgazmali, matbuotdagi reklama, bosma reklama, audiovizual, radio va telereklama.

Marketingda sotishni rag'batlantirish. Xaridorlarni rag'batlantirishning usullari: kuponlardan foydalanish; pasaytirilgan narx bilan sotish; tovar narxining ma'lum bir qismini qaytarib berish; mukofotlar berish; lotereya, konkurs va o'yinlar utkazib tovar namunalarini bepul berish va tovar namunaparini bepul sinab ko'rish. Menejment samaradorligi to'g'risida tushuncha va uning mezonlari. Boshqaruv samaradorligi ko'rsatkichlari. Boshqaruv tizimi samaradorligini hisoblash usullari.

“MENEJMENT” FANIDAN DAVLAT ATTESTATSIYASI SINOVLARINING ASOSIY SAVOLLARI

1. "Menejment", "Menejer" va "Biznesmen" tushunchalarining mohiyati.
2. Menejment kontsepsiyalari va ularning asoschilari.
3. Boshqaruv ilmining o'ziga xos xususiyatlari. Boshqarishda sifat o'zgarishining ob'ektiv zarurati.
4. Boshqaruvning fan sohasi kabi evolyutsiyasi. eski va zamonaviy tashkilotlarni taqqoslash.
5. Boshqarishga sistemalashtirilgan qarash. Boshqaruvga yondashuvlar.
6. Jarayon kabi yondashuv. Tartibli yondashuv. Vaziyatli yondashuv.
7. Turli maktablarni ajratish asosidagi yondashuvlar. Ilmiy boshqaruv (1985 - 1920). Boshqaruvda klassik yoki ma'muriy maktab (1920-1950). Insoniy munosabatlar maktabi (1930-1950). Boshqaruv fani yoki miqdoriy yondashuv (1950-hozirgi vaqtgacha).
8. Axloq fanlarining rivojlanish maktabi. Operatsiyalar tadqiqoti va modellar. Miqdoriy yondashuvning ta'siri.
9. Menejment nazariyasi asoschilari Teylor, Ford, Gilbert, Emerson, Fayol va boshqalar haqida.
10. Menejment nazariyasi va amaliyotining rivojlanishi, uning shakllanish bosqichlari.
11. Bozor munosabatlariga o'tish va turli mulkchilik shakllari sharoitida boshqarish tizimi va tajribasini qaytadan tashkil etishda kompleks usullar.
12. Turli mulkchilik shakllari va raqobat sharoitida zamonaviy boshqaruv.
13. O'zbekistonda menejment nazariyasi va amaliyotining rivojlanishi.
14. Umumiy falsafiy dialektik qonunlar. Boshqarish tizimida bozor qonunlari.
15. Bozor iqtisodiyoti sharoitida menejment qonunlari va tamoyillarini o'rganishning ahamiyati. Boshqarish va ishlab chikarishning mosligi qonuni.
16. Boshqarish funksiyalarini markazlashtirishning nisbiy optimalligi qonuni.

17. Menejment tamoyillari. Menejment tamoyillarining tarkibi va mohiyati.
18. Boshqarish mehnat faoliyati jarayoni sifatida. Xo`jalik mexanizmida boshqarish jarayonining tutgan o`rni va roli.
19. Boshqarish jarayonlari, protseduralari va boshqarish tsikllari. Boshqarish jarayonining mohiyati va uning xossalari.
20. Boshqarish jarayonini takomillashtirish muammolari. Boshqarishning axborot bilan ta`minlanganligi.
21. Boshqarish funksiyalarining ahamiyati va ular haqida tushuncha. Boshqarish jarayonida funktsional taqsimot asoslari. Boshqarish funksiyasining turlari.
22. Bashorat qilish, rejalashtirish, tashkil etish; muvofiqlashtirish, axborot bilan ta`minlash, tahlil, tartibga solish; nazorat va hisob; motivatsiya funksiyalari haqida.
23. Bozor xo`jalik mexanizmi sharoitida boshqarish funksiyalarining takomillashtirilishi.
24. Boshqaruv darajalari. Boshqaruv darajalari piramidalari. Boshqaruvni operatsion darajasi.
25. Boshqaruvni funktsional darajasi. Boshqaruvni strategik darajasi. Boshqaruv darajalari bo`yicha xodimlar malakasi.
26. Boshqarish tashkiliy tuzilishining turlari, ularning afzalliklari va kamchiliklari.
27. Chiziqli, tuzilma, funktsional tuzilma, chiziqli-shtabli tuzilma, chiziqli-funktsional tuzilma, matritsali tuzilma, xizmatli tuzilma, divizional tuzilma, loyihali tuzilma, brigadali tuzilma, maqsadli tuzilma tashkiliy iste`molchiga mo`ljallangan tashkiliy tuzilma, mintaqaviy tuzilmalar haqida.
28. Byurokratik tashkiliy tuzilma. Maks Veberning byurokratiya haqidagi nazariyasi. Ratsional byurokratiya ta`riflari.
29. Boshqarishning tashkiliy tuzilmalarini loyihalashtirish. Rejalashtirish va tashkiliy loyihalashtirish. Tashkiliy loyihalashtirish bosqichlari.
30. Hozirgi bozor munosabatlari sharoitida boshqarishning tashkiliy tuzilishini isloh qilish va rivojlantirish.
31. Boshqaruv faoliyati yangi shakllarining tashkil topishi va ularning samaradorligi.
32. Davlat boshqaruvi va xo`jalik xokimiyatlarini boshqarish to`g`risida O`zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, O`zbekiston Respublikasi "Korxonalar to`g`risida"gi qonunida yangi tashkiliy tuzilmalar yaratishning aks ettirilishi.
33. Mulkchilik shakllari va korxonalarning turli tumanligi. Mustaqil xo`jalik tuzilmalarining shakllanishi.
34. Davlat boshqaruv organlarining tuzilishi va "O`zbekiston Respublikasida ma`muriy territorial tuzilishi masalalarining hal qilinish tartibi to`g`risida" qonuni.
35. Jahon moliyaviy inqirozi sharoitida boshqarishning tashkiliy tuzilishini isloh qilish va rivojlantirish.
36. Menejment usullari haqida tushuncha. Menejment usullarining turlari.
37. Boshqarishning iqtisodiy usuli - bozor iqtisodi xo`jaligining samarali yuritish asoslari.
38. Tashkiliy-farmoyish usuli, uning mohiyati va tavsifi. Tashkiliy-farmoyish usulining boshqaruvdagi roli. Tashkiliy-farmoyish usulining tabaqalanishi.
39. Menejmentning sotsial-psixologik usullari, ularning turlari va mazmuni. Menejmentning axloqiy va ruhiy aspektlari.
40. Menejmentning huquqiy usullari. Zamonaviy menejmentning huquqiy usullari.
41. Bozor iqtisodining rivojlanishi va boshqaruv faoliyati samaradorligini oshirishda menejment kompleks usullarining ahamiyati.
42. Menejment faoliyatining samaradorligini oshirishda menejment usullarining ahamiyati.
43. Axborotning boshqaruv jarayonida tutgan o`rni. Axborot turlari.
44. Iqtisodiy, ijtimoiy, statistik, moliyaviy, siyosiy, operativ va boshqa axborot turlari xaqida.
45. Tashqi va ichki axborot. Axborot bilan ishlashni tashkil etish.
46. Axborot tizimi haqida tushuncha: kiritish, ishlov berish, chiqarish, teskari aloqa.
47. Biznes axborot tizimlari. Elektron tijorat.

48. Axborot tizimlarining rivojlanish bosqichlari. Axborot tizimidagi jarayonlar va ularni joriy etish.
49. Axborot tizimida tashkilotni boshqaruv tuzilmasi. Axborot bilan kommunikatsiyaning o`zaro bog`liqligi haqida.
50. Axborotni rejalashtirish alg`oritmi bosqichlari. Menejmentda axborot bilan ta`minlash jarayonlari.
51. Boshqaruv axborot texnologiyalari. Muntazam hisobotlar. Maxsus hisobotlar. Jamlovchi hisobotlar. Qiyosiy hisobotlar. Favqulodda hisobotlar.
52. Axborotni yig`ish tizimi. Axborotni saqlash va qayta ishlash. Axborotni eksport qilish.
53. Tashkilotda kommunikatsiya tizimi. Boshqarish jarayonida kommunikatsiya mohiyati va mazmunini tizimli tahlili.
54. Ofisni avtomatlashtirish. Ofisni avtomatlashtirishning asosiy komponentlari. Avtomatlashtirilgan ofisning axborot texnologiyasi. Ma`lumotlar bazasi.
55. Matnli protsessor. Audio pochta. Jadvalli protsessor.
56. Elektron taqvim. Kompyuter konferentsiyalari. Videomatn. Tasvirlarni saqlash.
57. Audiokonferentsiyalar. Vidiokonferentsiyalar.
58. Motivatsiya tushunchasi. Motivatsiya nazariyasi mohiyati.
59. Talab ierarxiyasi nazariyasi (Maslou nazariyasi). Yuqori darajali talablar nazariyasi (Maklelland nazariyasi). Ikki omilli nazariya (Geriberg nazariyasi).
60. Talab orqali insonlar xulqi motivatsiyasining modeli. Yuqori darajali talablarni qondirish usullari.
61. Ijtimoiy talablar, hurmatga talab, o`z qobiliyatni ko`rsatishga bo`lgan talab.
62. Ustuvor yo`nalishlardan - korxonalarni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik qayta jihozlashni yanada jadallashtirish, zamonaviy, moslashuvchan texnologiyalarni keng joriy etish.
63. Menejment qarorlarining mohiyati va xususiyatlari. Menejment qarorlarining turlari.
64. Menejment qarorlarini qabul qilish bosqichlari. Menejment qarorlariga qo`yiladigan talablar.
65. Menejment qarorlarini optimallashtirish usullari. Optimal boshqarish va bajarish nazoratini tashkil etishda menejning roli.
66. Qaror qabul qilish axborot texnologiyalari. Qaror qabul qilishni qo`llab quvvatlashning axborot texnologiyasi iteratsion jarayon sifatida.
67. Qarorlar qabul qilishni qo`llab quvvatlash axborot texnologiyalarining asosiy komponentlari.
68. Menejment tizimida menejer. Menejment mehnatining mazmuni, xarakteri va xususiyati.
69. Zamonaviy menejer liderning kasb-malaka modeli. Ishlab chiqarish turli sharoitlarida menejning ish uslubi.
70. Boshqarish psixologiyasi. Yapon va Amerika usullari.
71. Zamonaviy bosqichda menejer etikasi va menejer madaniyati.
72. Menejrlarni tanlash, baholash va attestatsiyadan o`tkazish yo`llari. Menejrlar faoliyatini baholashda reyting tizimi.
73. O`zbekistonda menejrlarni tayyorlash va o`qitish usullari.
74. Menejment madaniyati va uslublari tushunchasi. Menejment madaniyatining asosiy turlari.
75. Muzokaralar olib borish etikasi. Rahbarlik uslubi.
76. Ishtirok etish mezonida boshqarish uslublari. Vazifalar mezonida boshqarish uslublari.
77. Yo`naltirilgan mezon asosida rahbarlik uslubi. Turli ixtisoslashgan alomatlarini boshqarish uslubi.
78. Ishlab chiqarishda nizo tabiati. Nizo haqida tushuncha. Nizolarning turlari. Nizoning sabablari. Nizo jarayonining modeli. Nizo vaziyatini boshqarish.
79. Ishlab chiqarishda o`zgarishlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish usullari.
80. O`zgarishlar jarayonini boshqarishda personal qatnashuv.
81. O`zgarishlarga qarshilik ko`rsatish va uni oldini olish usuli.

82. Ishlab chiqarishni rivojlantirish, uning mohiyati va asosiy tavsifi.
83. Ishlab chiqarishni rivojlantirish hayotiy zarurligi.
84. Ishlab chiqarishni rivojlantirishda ishtirok etish.
85. Korxona - bozor iqtisodiyoti tizimi sifatida. Iqtisodiyotni boshqarish tizimi va tadbirkorlik.
86. Menejment tizimi va tadbirkorlik faoliyatining huquqiy asoslari.
87. Tadbirkorlik turlari. Biznes-reja, uning mohiyati va tuzilishi.
88. Bozor sharoitida korxonalarda biznes rejaning mohiyati. Biznes rejani tayyorlash va undan foydalanish.
89. Biznes rejaning tuzilishi: ishlab chiqarish, marketing, menejment, tavakkalchilik turlari, moliyaviy reja va boshqalar. Biznes rejaning yakunlovchi bo'limi.
90. Biznes reja tuzishda qo'llaniladigan hujjatlarning turlari. Rezyume, mahsulot yakka xizmat turlari, tovar etkazadigan bozor, marketing strategiyasi, ishlab chiqarish dasturi, korxonaning tashkiliy rejaviy shakli, moliyaviy reja.
91. "Personal" tushunchasining mazmuni. Personalni boshqarish tizimlari.
92. Inson resurslarini boshqarish funksiyasining rivojlanishi. Personalni boshqarish tamoyillari va usullari.
93. Kadrlarni rejalashtirish mohiyati, maqsad va vazifalari. Korxona va tashkilotlardagi xizmat martabasini boshqarish.
94. Martaba bosqichlari. Xizmat martabasini boshqarish.
95. Korxona va tashkilotlarda personal xulq-atvorini boshqarish.
96. Kadrlarga oid yangiliklarning mohiyati. Kadrlar ishida yangiliklarni sabab jihatdan ta'minlash.
97. Personal boshqaruvida mehnat munosabatlari etikasi.
98. Mehnat munosabatlarini tashkil etishda shaxslararo munosabatlar.
99. Salomlashish, taqdim qilish va ishbilarmon kishining tashqi qiyofasi. Ishga oid suhbat yuritish va telefonda gaplashish odobi.
100. Tanqid qilish va tanqidni qabul qilish qoidalari. Notiqlik san'ati asoslari.
101. Korxona va tashkilotlarda personal xavfsizligini boshqarish.
102. Boshqaruv personali mehnatini tashkil etishning mohiyati, maqsadlari va vazifalari.
103. Rahbarning ish vaqti va undan foydalanish.
104. Davlat boshqaruvining roli. Boshqaruv vazifalarining o'zgarishi.
105. Aholini ijtimoiy himoyalashning asosiy yo'nalishlari. Mehnat bozori.
106. Ijtimoiy boshqaruv ob'ekti. Jamoaning ijtimoiy rivojlanishi.
107. Inson xulqli omillari tizimi. Guruhlar va ularning ahamiyatlari. Xotom tajribalari.
108. Ijtimoiy tadqiqotlar natijalarining menejmentda qo'llanilishi.
109. Menejmentda inson omili. Hozirgi sharoitda ijtimoiy muammolarni hal etishning xorijiy tajribalari.
110. Korxonada huquqiy menejmentning o'rni. Korxonaning moliyaviy resurslarini huquqiy boshqarish. Huquqiy menejmentning xorijiy tajribasi.
111. Ishlab chiqarish va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish, bank ishini yanada takomillashtirish-mamlakatni modernizatsiya qilishning muhim omili.
112. Boshqarish samaradorligi - iqtisodiy kategoriya sifatida.
113. Boshqarish samaradorligini oshirish - bozor iqtisodiyotining muhim sharti.
114. Iqtisodiy va ijtimoiy boshqaruv samaradorligi tushunchalari. Boshqaruvning iqtisodiy samaradorlik mezonlari va ko'rsatkichlari.
115. Boshqaruv samaradorligini oshirish omillari va rezervlari.
116. Boshqaruv samaradorligini baholash usullari. Boshqaruv samaradorligini oshirish loyihalarini iqtisodiy asoslash.

4. “MARKETING” FANINING MAZMUNI

Marketing tushunchasi va mohiyati. Uni vujudga kelishi va rivojlanishining asosiy bosqichlari. Marketing nazariyasi konsepsiyasi va uning evolyutsiyasi. Zamonaviy marketing tushunchasi bu-bozorga yo'naltirilgan ishlab chiqarish va tovar sotish boshqaruvi tizimidir. Marketingni boshqarish. Marketing elementlari tarkibi va jarayoni. Marketing-«miks» tushunchasi. O'zbekistonda marketingni rivojlantirishini o'ziga xos xususiyatlari.

Bozorni o'rganish, o'zgarishlariga tezda moslashishi va unga aktiv ta'sir o'tkazish jarayoni - marketingni asosiy tamoyilidir. Marketingning funksiyalari va faoliyati mazmuni. Bozor faoliyati strategiyasi va taktikasini ishlab chiqish bo'yicha marketingni vazifalari. Taktik rejalashtirish va nazorat. Mamlakatni modernizatsiyalash va islohotlarni chuqurlashtirish sharoitida tovar, narx, taqsimot kommunikatsiya va siljitish siyosatlarini amalga oshirish yo'llari. Talabning holati va rivojlanishiga ko'ra marketingning turlari.

Axborot marketingni poydevoridir. Marketing tadqiqotlari va uning mohiyati. Marketing tadqiqotlari - axborot jamg'arish asosi sifatida. Marketing tadqiqotlari turlari va usullari. Marketingda axborotni o'rni. Axborot tizimi. Axborot turlari va ularni turkumlash. Ichki va tashqi axborot. Birlamchi va ikkilamchi ma'lumotlar. Axborotlarni to'plash uslublari. Auditoriya bilan aloqa qilish uslublari. To'plangan axborotlarni tahlil qilish va va qayta ishlash. Marketing axborotlarini asosiy elementlari.

Marketing tizimi haqida tushuncha va tarmoq marketinglari. Makromarketing va mikromarketing. Marketingni boshqarish jarayoni. Marketingni tashqi va ichki sohasi, ularni o'zaro bog'liqligi. Marketingning tashqi sohasi. Bozor va korxonani o'zaro bog'liqligi. Marketingda tashqi soha elementlari (vositachilar, yetkazib beruvchilar, raqobatchilar). Raqobat tushunchasi va mohiyati. Raqobat turlari va shakllari. Marketingni ichki sohasi. Korxonalarda marketing xizmatini tashkil etish, uning vazifalari hamda funksiyalari va tashkiliy tuzilishi.

Marketing dasturi haqida tushuncha. Maqsadli dastur yondoshishi - marketing dasturining uslubiy asosi. Marketing dasturini ishlab chiqish ketma-ketligi va asosiy bo'limlari.

Marketingda strategik rejalashtirishning maqsadi va vazifalari. Strategik rejalashtirishning asosiy tamoyillari. Taktik rejalashtirishning roli va o'rni. Umumiy strategiya va marketing strategiyasi. Biznesni rivojlantirish strategiyasi. Marketing strategiyalari: raqobatli strategiyalar; bozor talablarini e'tiborga olish strategiyalari; bozorni qamrab olish strategiyalari; marketing kompleksi strategiyalari. Korxona faoliyatining o'sish imkoniyati yo'nalishlari. Marketing strategiyasi va uning variantlari. Mahsulot va bozor bo'yicha strategiya guruxlari. Tashqi bozorga chiqish strategiyasi. Marketing nazorati va uning turlari. Strategik nazorat. Korxona imkoniyatlarini tahlil qilish.

Bozor konyunkturasi haqida tushuncha. Konyunkturani shakllantiruvchi omillar. Bozor konyunkturasini namoyon bo'lishini asosiy shakllari. Konyunktura kuzatishlari mazmuni va vazifalari. Bozor konyunkturasi holati va istiqboldagi rivojlanish ko'rsatkichlari hamda baholash uslublari. Konyunkturani bashorat qilish. Umumiy iqtisodiy, tarmoq va bozor bashoratlari. Qisqa muddatli, o'rta muddatli va uzoq muddatli konyunktura bashoratlari. Bozor konyunkturasini bashorat qilish uslublari. Bozor konyunkturasini bashorat qilishda iqtisodiy- matematik uslublardan foydalanish.

Bozor segmentatsiyasining mohiyati va uning ahamiyati. Bozor segmentatsiyasining xususiyatlari. Bozor segmentatsiyasi turlari. Bozor segmentatsiyasining asosiy tamoyillari. Maqsadli bozor segmentlarini tanlash va tovarni bozordagi joylashish pozitsiyasi.

Tovar yoki xizmat - ehtiyojini kondirish qurolidir. Tovarni o'rganish - assortiment siyosatining asosidir. Tovarni iste'mol xususiyatlarini aholi ehtiyojlariga moslashtirish bo'yicha talablar. Tovarlar assortimenti va sifati marketing tizimida. Tovarlar guruhi va turkumlari. Raqobat va tovarlar raqobatbardoshligi haqida tushuncha. Raqobat turlari. Tovarlarini raqobatbardoshligini tavsiflovchi asosiy ko'rsatkichlar tizimi (texnik darajasi, sifati, foydaliligi, ishlatishdagi kulayligi, narxi, xarajatlari va boshqalar). Tovarni raqobatbardoshligini baholash uslublari. Tovarlarini «xayotiylik davri» va ularni asosiy bo'g'imlari. Tovarlarini «xayotiylik davrini» uzaytirish uslublari. Tovar assortimentini rejalashtirish. Rejalashtirish uslublari. Yangi tovar tushunchasi. Yangi

tovarlarni baholash mezonlari (bozor, tovar, sotuv, ishlab chiqarish). Yangi tovarlarni ishlab chiqish. Tovarni bozorga samarali qilib borish elementlari (sifati, upakovkasi, sifat kafoloti, kafolatli xizmat ko'rsatish, servis xizmati). Firma «imidji». Tovar belgisi va boshqalar.

Narx tushunchasi va mohiyati. Narx tadqiqoti. Narx va talab. Narxni shakllantirish. Narx va tovar siyosati. Narx va maxsulot raqobatbardoshligi. Narxni taxdil qilish va bashorat qilish uslublari. Narxga ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Narx belgilash siyosati. Narx belgilash usullari. Tovarlarni «xayotiy davrlari» mobaynida narxlarning o'zgaruvchanligi. Narxni rag'batlantiruvchanlik xususiyatlaridan foydalanish. Narxlarni boshqarish. O'zbekistonda narx siyosatining xususiyatlari.

Tovarlarni tarqatish tarmokdarini xususiyatlari va ularni tuzilishi. Taqsimot kanalining vazifasi va bosqichlari. Korxona (firma) foydalana olishi mumkin bo'lgan asosiy kanallar varianti. Kanallarni boshqarish. Vertikal marketing tizimi. Taqsimot kanalining gorizantal ko'rinishi. Ko'p kanalli marketing tizimi. Savdo vositachilari xizmatidan foydalanish. Olib-sotish harakatining turi. Savdo uylari, eksport, import ulgurji, chakana firmalar. Komission faoliyat. Savdo agentligi. Vositachilarning ixtisoslashgan turlari. Tovar harakati funksiyasi. Tovarlar harakatining tabiati va maqsadi. Chakana savdo. Ulgurji savdo. "Merchandizing" tovarlarni sotishni jadallashtirish faoliyatini rejalashtirish. Sotishning yangi turlari, uslublari, shakllarini zamonaviy fan, texnika, texnologiya, mehnatni tashkil etish va boshqarish yutukdarini joriy etish natijasida rivojlantirish.

Kommunikatsiya siyosatining mohiyati, mazmuni va maqsadlari. Kommunikatsiya va siljitish marketingning muhim elementidir. Marketing kommunikatsiyasi kompleksi: (reklama, sotishni rag'batlantirish, tashviqot, jamoa bilan ishlash hamda shaxsiy savdo va bevosita savdo). Xapqaro kommunikatsiya vositalari. Reklama, uning maqsadi va vazifalari. Reklama faoliyati kompleksi. Reklama tadqiqotlari, uning yo'nalishi. Reklama ishining bosqichlari. Reklama usullari. Tovar belgisi tushunchasi. Vidal-Volf modeli. Talabni shakllantirish va sotishni rag'batlantirish. Ko'rgazma- marketingning samarali vositasi. Ko'rgazma va yarmarka. Reklama agentligi.

“MARKETING” FANIDAN DAVLAT ATTESTATSIYASI SINOVLARINING ASOSIY SAVOLLARI

1. Raqobat xolatini taxlili (monopoliya, oligopoliya, sof raqobat)
2. Narxning funktsiyalari (xisob - kitob va o'lchov funktsiyasi, Iqtisodiy tarbiyalash funktsiyasi, raqobat vositasi funktsiyasi).
3. Talabning xolati va rivojlanishiga ko'ra marketing turlari (konversion marketing, ragbatlantiruvchi marketing, rivojlantiruvchi marketing, remarketing, sinxromarketing, qo'llab quvvatlovchi marketing, demarketing, teskari xarakat kiluvchi marketing).
4. Marketing faoliyatini axborot bilan ta'minlash (axborot tizimi, axborot turlari, axborotni tuplash uslublari, axborotni taxlil qilish va qayta ishlash).
5. Marketingni tarkibiy tuzilishi (marketing tizimi haqida tushuncha, iste'mol tovarlari marketingi, ishlab chiqarish vositalari marketingi, xizmatlar marketingi, mikromarketing, makromarketing, xalqaro marketing).
6. Marketingni tamoyillari, vazifalari va funtsiyalari (marketingni tamoyillari, marketingni vazifalari, marketingni funktsiyalari).
7. Marketing dasturi (marketing dasturi haqida tushuncha, marketing dasturini ishlab chiqish tarkibi, marketing dasturini asosiy bulimlari).
8. Strategik va taktik rejalashtirish (strategik rejalashtirishning maqsadi, vazifalari, asosiy tamoyillari, taktik rejalashtirishning roli va urni, maxsulot assortimentini rejalashtirish, moliyaviy kursatkichlarni rejalashtirish, kadrlar bilan ta'minlashni rejalashtirish).
9. Marketing nazorati (marketing nazorati turlari, strategik nazorat, -kundalik nazorat, daromadlar va xarajatlar nazorati, foyda va zararlar balansi).
10. Marketingni boshqarishni tashkil etish (marketingni tashki soxasi tushunchasi, tashki soxa elementlari, raqobat tushunchasi va mohiyati, raqobat turlari va shakllari, marketingni ichki soxasi, korxonada marketing xizmatini tashkil etish).
11. Bozor konyunkturasini o'rganish va bashorat qilish (bozor konyunkturasi haqida

tushuncha, bozor konʻyunkturasi xolatini baholash uslublari, bozor konʻyunkturasini bashorat qilish uslublari, kiska muddatli, urta muddatli va uzoq muddatli konʻyunktura bashoratlari).

12. Bozor segmentatsiyasi va xaridorlar turlari (bozor segmentatsiyasi mohiyati, ahamiyati, xususiyati, turlari, tovarni bozorda joylashish pozitsiyasi, xaridorlarni turlari).

13. Yangi tovarlarni ishlab chiqish va bozorga chiqish (yangi tovar tushunchasi, yangi tovarni baholash, mezonlari, yangi tovar ishlab chiqish, yangi tovarni bozorga chiqish elementlari, firma «imidji», tovar belgisi).

14. Narx va narx siyosati (narx tushunchasi va mohiyati, narx tadqiqoti, narxni shakllantirish, narxni turlari, narxni uzgaruvchanligi, narx siyosati).

15. Savdo siyosatini ishlab chiqish va tadbiiq etish (tovarni tarqatish uslublari, tovar xarakati, chakana savdo, ulgurji savdo, «merchendayzing», savdo qilishning yangi turlari, uslublari, shakllari).

16. Talabni oldindan koʻra bilish uslublari (ekstropolyatsiya, interpolyatsiya, Iqtisodiy matematik modellashirish, ekspert baholash).

17. Talabni shakllantirish va sotuvni ragbatlantirish (talabni va sotuvni ragbatlantirish mohiyati, maqsadi, uslublari, servis xizmatini tashkil etish, xaridorlarga taʼsir etish uslublari, sotuvchilarga taʼsir etish uslublari).

18. Kommunikatsiya siyosati (kommunikatsiya siyosatining mohiyati, mazmuni, maqsadi, marketing kommunikatsiyasi kompleksi, reklamaning kommunikatsiya siyosatidagi roli).

19. Bozor munosabatlari sharoitida narxni shakllantirish (narx tushunchasi, mohiyati, turlari, uzgaruvchanligi, narxni oʻsishiga va pasayishiga taʼsir etuvchi omillar).

20. Marketingni asosiy subʼektlari tavsifi (ishlab chiqaruvchi yeki xizmat kursatuvchi tashkilot, isteʼmolchi tashkilot, ulgurji savdo, chakana savdo, pirovard isteʼmolchi, marketing buyicha mutaxassislar).

21. Marketing rejasi (marketing rejasining maqsadlari, bulimlari, turlari).

22. Bozor va uning turlari (bozor tushunchasi, bozorning funktsiyalari, bozorning turlari, erkin va monopol bozor).

23. Taksimot kanallari (nolb kanalli boskich, bir kanalli boskich, ikki kanalli boskich, uch boskichli kanal).

24. Tovarlarni tarqatish shakllari (chakana savdo tushunchasi, chakana savdoning ahamiyati, chakana savdo korxonalarining turlari, ulgurji savdo tushunchasi, ulgurji savdoning ahamiyati, ulgurji savdo korxonalarining turlari).

25. Marketing -bozor iktisodieti asosi (marketing tushunchasi, maqsadi, mohiyati, funktsiyalari, tamoyillari, vazifasi, marketingni bozor iktisodietidagi urni).

26. Raqobat (raqobat tushunchasi va mohiyati, raqobat turlari va shakllari. Raqobat vositalari, raqobat strategiyasi, raqobat boskichlari, raqobat koʻrashi usullari).

27. Maslou buyicha ehtiyojlar tipologiyasi (fiziologik, xavfsizlikka oid, xurmatga bulgan ehtiyojlar, ijtimoiy, shaxsiy kamol topishga oid ehtiyojlar).

28. Talab va taklif (talab tushunchasi, talabning turlari, talab qonuni, talab elastikligi, taklif qonuni, taklifning elastiklikligi, bozor muvozanati).

29. Bozor sharoitida narxlarning shakllanishi (narx tushunchasi, narxning iktisodiet uchun ahamiyati, narxlarning shakllanishi, narxlarning chegaralanishi va darajasi, narxlarning turlari).

30. Talab turlari (kondirilgan talab, kondirilmagan talab, shakllanaetgan talab, salbiy talab, mavjud bulmagan talab, yashirin talab, pasayaetgan talab, doimiy bulmagan talab, tulakonli talab, xaddan tashkari yukori bulgan talab, noratsional talab).

31. Marketing tadqiqotlarining asosiy yunalishlari (bozorni va sotishni tatkik qilish, maxsulotni tatkik qilish, bahoni tatkik qilish, maxsulot xarakatini tatkik qilish, maxsulotni xaridorgacha yetkazishni tatkik qilish).

32. Tovarlar va xizmatlar marketingi (tovarlar va xizmatlar marketingi haqida tushuncha, tovarlar va xizmatlar marketingining funktsiyalari, tamoyillari, usullari).

33. Talab xolatiga mos keluvchi marketing turlari (konversion marketing, ragbatlantiruvchi marketing, rivojlantiruvchi marketing, remarketing, sinxromarketing, qoʻllab-quvvatlovchi

marketing, demarketing, teskari xarakat kiluvchi marketing).

34. Marketing muhiti (marketing muhiti haqida tushuncha, kompaniyaning mikromuhiti: ta'minotchilar, vositachilar, mijozlar, raqobatchilar, kompaniyaning makromuhiti: Iqtisodiy muhit, tabiiy muhit, ilmiy-texnika muhiti, siyosiy muhit, madaniy muhit).

35. Xaridorlar xulq -atvoriga ta'sir etuvchi omillar tavsifi (madaniy omillar, ijtimoiy omillar, shaxsiy omillar, psixologik omillar).

36. Talab-extiyojning to'lov quvvatiga ega bo'lgan shaklidir (talab tushunchasi, talabning turlari, talab qonuni, talab elastikligi).

37. Chakana savdo (chakana savdo haqida tushuncha, chakana savdoning roli, chakana savdo korxonalarining turlari va tiplari).

38. Bozorni bashoratlash uslublari ekspert baholash, ekstrapolyatsiya, mantiqiy modellashtirish, Iqtisodiy -matematik modellashtirish, tartibli bashoratlash).

39. Reklama va uni kommunikatsiya siyosatidagi roli (reklama haqida tushuncha, reklama vositalari va turlari, reklama samaradorligi, reklamani kommunikatsiya siyosatidagi roli).

40. Raqobat omillari (ishlab chiqarish xarajatlari, marketing xarajatlari, foyda).

41. Marketingda strategik rejalashtirish (strategik rejalashtirish tushunchasi, maqsadi, moxiyati, vazifalari, asosiy tamoyillari).

42. Marketing dasturi-korxona biznes rejasining asosi (marketing dasturi haqida tushuncha, marketing dasturini ishlab chiqish tarkibi, marketing dasturining asosiy bulimlari).

43. Marketing elementlari tarkibi (tovar, bozor, xaridor, sotuvchi, raqobat, talab, taklif, narx, konyunktura, bozor segmentatsiyasi, muxtojlik, extiej, reklama).

44. Marketingda narx siyosati (narx tushunchasi va moxiyati, narx turlari, narx uzgaruvchanligi, narxni o'sishiga va pasayishiga ta'sir etuvchi omillar).

45. Marketing va uni rivojlanishini asosiy boskichlari (marketing tushunchasi va moxiyati, marketingni vujudga kelishi, marketingni rivojlanish boskichlari, marketing nazariyasi kontsepsiyasi).

46. Marketing asosiy sub'ektlari tavsifi (ishlab chiqaruvchi yoki xizmat kursatuvchi tashkilot, iste'mol tashkilot, ulgurji savdo, chakana savdo, pirovard iste'molchi, marketing buyicha mutaxassislari).

47. Marketingni tarkibiy tuzilishi elementlari tavsifi (tovarlar va xizmatlar, taksimot-sotish, tovarlar xarakati, narxlar).

48. Bozorni bashoratlash uslublari (ekspert baholash, ekstrapolyatsiya, mantiqiy modellashtirish, Iqtisodiy-matematik modellashtirish, tarkibli bashoratlash).

49. Xarajatlar tarkibi (sotish xarajatlari, marketing xarajatlari. foyda).

50. Faol marketing (texnologik taraqqiyot ixtiro, innovatsiya).

51. Talab omillari (talabga yo'naltirilgan narx, xaridorlarning didi va talablari, bozorga kirish).

52. Marketing tamoyillari, vazifalari va funktsiyalari (marketingni tamoyillari, marketingni vazifalari, marketingni funktsiyalari).

53. Marketingda o'sish strategiyasi (xarajatlarni kamaytirish, yangi strategik rejalar tashkil qilish, yangi texnika-texnologiya).

54. Tovarining hayotiylik davri (tovar uning turlari, tovar yetkazilishi, bozorda sotilishi).

55. Marketingda tovar siyosati (tovar haqida tushuncha, tovar birligi, tovar nomenklaturasi, tovar assortimenti, tovar belgisi, iste'mol tovarlari, uzoq muddat foydalaniladigan tovarlar, kiska muddat foydalaniladigan tovarlar, tovar markasi, upakovkasi).

56. Sotish kanalining vertikal tuzilishi (sotish kanallari, uning turlari, agentlik).

57. Inson ehtiyojlarining topologiyasi (Ehtiyoj ularning turlari. Xaridorlarning sotib olish qobiliyati).

58. Bozorni kompleks o'rganish (bozorni kompleks o'rganish tamoyillari, bozor tadqiqoti ob'ektlari, tuyingan va tuyinmagan bozor, bozorni kompleks o'rganish uslublari, bozor sigimi va uni aniklash).

59. Tovarlarini tarqatish shakllari (chakana savdo tushunchasi, chakana savdoning axamiyati, chakana savdo korxonalarining turlari, ulgurji savdo tushunchasi, ulgurji savdoning axamiyati,

ulgurji savdo korxonalarining turlari).

60. Strategik rejalashtirish (strategik rejalashtirishning maqsadi, vazifalari, strategik rejalashtirish bosqichlari).

61. Bozorni kompleks o'rganish uslublari (bozor tadqiqoti ob'ektlari, tuyingan va tuyinmagan bozor, bozor sigimi, bozorni o'rganish uslublari).

62. Kommunikatsiya siyosati (kommunikatsiya siyosatining mohiyati, mazmuni, maqsadi, marketing kommunikatsiyasi kompleksi, reklamaning kommunikatsiya siseatidagi roli).

63. Raqobat va uning turlari (raqobat tushunchasi va mohiyati, raqobat turlari va shakllari. Raqobat vositalari, raqobat strategiyasi, raqobat boskichlari, raqobat ko'rashi usullari).

64. Marketingni boshqarishni tashkil etish (marketingni tashki soxasi tushunchasi, tashki soxa elementlari, raqobat tushunchasi va mohiyati, raqobat turlari va shakllari, marketingni ichki soxasi, korxonada marketing xizmatini tashkil etish).

65. Yangi tovarlar uchun narx strategiyasi («qaymog'ini olish», narx strategiyasi, «yorib kirish» narx strategiyasi).

66. Talab va uning turlari (talab tushunchasi, talabning turlari, talab qonuni, talab elastikligi)

67. Talab-ehtiyojining tulov quvvatiga ega bulgan shaklidir (talab tushunchasi, talabning turlari, talab qonuni, talab elastikligi)

68. Bozor va raqobat marketing tizimida (bozor tushunchasi, bozorning funktsiyalari, bozorning turlari, raqobat turlari, raqobat vositalari, raqobat strategiyasi, raqobat boskichlari).

69. Marketing nazorati turlari (strategik nazorat, kundalik nazorat, daromadlar va xarajatlar nazorati, foyda va zararlar balansi).

70. Ulgurji savdo tushunchasi (ulgurji savdo tushunchasi, ulgurji savdoning ahamiyati, ulgurji savdo korxonalarining turlari).

71. Bozor kon'yunkturasi haqida tushuncha (bozor kon'yunkturasi haqida tushuncha, bozor kon'yunkturasi xolatini baholash uslublari, bozor kon'yunkturasi bashorat qilish uslublari, kiska muddatli, urta muddatli va uzoq muddatli kon'yuktura bashoratlari).

72. Raqobat ularni usullar (raqobat tushunchasi va mohiyati, raqobat turlari va shakllari, raqobat vositalari, raqobat strategiyasi, raqobat boskichlari, raqobat ko'rashi usullari).

73. Inson ehtiyojlari (ehtiyaj, xohish, talab, ehtiyoj turlari).

74. Savdo siyosati (tovarni tarqatish uslublari, tovar xarakati, chakana savdo, ulgurji savdo, «merchandayzing», savdo qilishning yangi turlari, uslublari, shakllari).

75. Bozorni segmentlash haqida tushuncha (bozorni segmentlash, segmentlash turlari, segmentlash tamoyillari).

76. Reklama va uning mohiyati (reklama haqida tushuncha, reklama vositalari va turlari, reklamani kommunikatsiya siyosatidagi roli).

77. Marketingni asosiy funktsiyalari (analitik funktsiyasi, bozorni o'rganish, iste'molchilarni, tovar tuzilishini o'rganish, ishlab chiqarish, taksimot- sotish funktsiyasi, boshkaruv funktsiyasi).

78. Marketing kompleksi («marketing kompleksi» tushunchasi, marketing kompleksi elementlari, «marketing miks» tushunchasi).

79. Narx va unga ta'sir etuvchi omillar (narx tushunchasi, narx turlari, narxni uzgaruvchanligi, narxni o'sishiga va pasayishiga ta'sir etuvchi omillar).

80. Marketingda tovar haqida tushuncha (tovar haqida tushuncha, tovar birligi, tovar nomenklaturasi, tovar assortimenti, tovar belgisi).

81. Marketingni boshqarish jarayonining asosiy boskichlari (bozor imkoniyatlarini taxlil etish, maqsadli bozorlarni tanlash, marketing kompleksini ishlab chiqish, marketing dasturlarini xayotga tatbiq etish).

82. Raqobat va tovarning raqobat kobiliyati (raqobat turlari, tovarning raqobat kobiliyati, korxona raqobat kobiliyatini taxlil qilish va baholash).

83. Marketing kontseptsiyasi (sotish kontseptsiyasi, ishlab chiqarish kontseptsiyasi, tovar kontseptsiyasi, marketing kontseptsiyasi, ijtimoiy axloqiy marketing kontseptsiyasi, o'zaro aloqaviy marketing kontseptsiyasi).

84. Marketingda narx va uning turlari (narx tushunchasi, uning mohiyati, narxni

shakllantirish, narx turlari, narxga ta'sir etuvchi omillar).

85. Nazorat turlari (yillik rejani bajarilishini nazorat qilish, strategik nazorat, foydadorlikni nazorat qilish).

86. Tovar haqida tushuncha (tovar haqida tushuncha, tovar birligi. Tovar nomenklaturasi, tovar assortimenti).

87. Marketing tushunchasi va uning mohiyati (marketing tushunchasi, marketing tamoyillari, vazifalari, bozor, uning elementlari).

88. Marketing nazariyasi kontseptsiyasi va uning evolyutsiyasi (marketingni paydo bulishi, ishlab chiqarish kontseptsiyasi, sotish kontseptsiyasi, marketing kontseptsiyasi, ijtimoiy- axlokiy marketing kontseptsiyasi).

89. Marketing axboroti tizimi (ichki xisobot berish tizimi, tashki joriy marketing axboroti tuplash tizimi, marketing tadqiqotlari tizimi, marketing axborotni taxlil qilish tizimi).

90. Marketingda axborotni tuplash uslublari (kuzatish, surov, immetatsiya, eksperiment uslublari).

91. Marketing strategiyasi (marketing strategiyasi haqida tushuncha, korxonaning asosiy maqsadi, marketing maqsadi, xolatli taxlil, SWOT taxlili).

92. Bozor haqida tushuncha (bozor, uning turlari, ob'ekti, sub'ekti, elementlari).

93. Narx turlari (demping narx, uzgaruvchan narx, narx diapazoni, chakana narx, kontrakt narx).

94. Bozor va uning turlari (bozor tushunchasi, bozorning funktsiyalari, bozorning turlari, erkin va monopol bozor).

95. Marketing makromuhiti (demografik, iqtisodiy, ilmiy-texnik, tabiat, ijtimoiy, siyosiy-huquqiy omillar).

96. Tovarni bozorda joylashtirish jarayoni (faol joylashtirish, passiv joylashtirish).

97. Tovar modifikatsiyasi strategiyasi (tovarni ishlatish sohasi, tovarni ayrim xususiyatlarini o'zgartirish, tovar modifikatsiyasi tushunchasi).

98. Narxning asosiy funktsiyalari (raqobatlashtiruvchi, hisob-kitob, talab va taklifni tenglashtirish, taqsimot, ishlab chiqarishni ratsional joylashtirish mezon funktsiyasi).

99. Marketing rejasining turlari (muddati bo'yicha, qamrab olish hajmi bo'yicha, tuzilish uslubi bo'yicha).

100. Sotuv uslubi (xaridorga yo'l topish, xaridorni o'rganish, predentatsiya, xaridorni ishontirish, sotuv jarayonini amalga oshirish).

5. "INNOVATSION IQTISODIYOT" FANINING MAZMUNI

Fanning vazifalari. Innovatsion iqtisodiyot - fan va o'quv kursi sifatida. Ushbu fanning obyekti. Innovatsiyaning ta'rifi va tavsifi. "Innovatsion iqtisodiyot" kursining predmeti. "Innovatsion iqtisodiyot" fanining o'rganish uslubiyati va usullari. Kursning tuzilishi va uning iqtisodiy fanlar tizimida tutgan o'rni hamda boshqa o'quv fanlari bilan bogliqligi. "Innovatsion iqtisodiyot" fanining bozor iqtisodiyoti sharoitiga mosligi.

Innovatsiyaning hayotiylik davri. Innovatsion davr tushunchasi. Korxona inovatsion faoliyatida iqtisodiy usullarni ahamiyati. Innovatsion faoliyatni boshqarish konsepsiyasi. Innovatsion faoliyat infratuzilmasi va innovatsion rivojlanish. Yangi tejankor texnologiyalarni qo'llash holati. Innovatsiya bozorining boshqarsn uslubiyoti: "Texnologik turtki" gipotezasi va "Bozor talabi bosimi". Ilmiy-texnologik rivojlanigda iqtisodiy holati. usullari. Korxonaning o'z mablag'lari hisobidan innovatsion loyihalarni moliyalashtirish. Joriy xarajatlar. Kapital xarajatlar. Ilmiy-tadqiqot ishlarini moliyalashtirish manbalari. Loyihalar va ularning turlari. Fundamental, amaliy va innovatsion loyihalar. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda xalqaro tashkilotlarning roli. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning xorij tajribasi.

Innovatsiya faoliyat infratuzilmasini ahamiyati. Innovatsion infratuzilmani shakllantirish. Ilmiy-texnologik va innovatsion salohiyat. Innovatsion ishlanmalar va texnologiyalar transferi. Innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirish va ko'llab-quvvatlash infratuzilmasi. Ta'lim muassasalari,

ilmiy-tadqiqot institutlari, injiniring markazlari, texnoparklar, biznes-inkubatorlar, tajriba markazlari, ekspertiza markazlari, kichik innovatsion firmalar, intellektual mulkchilik bo'yicha axborot markazlari.

Innovatsiya faoliyat infratuzilmasini ahamiyati. Innovatsion infratuzilmani shakllantirish. Ilmiy-texnologik va innovatsion salohiyat. Innovatsion ishlanmalar va texnologiyalar transferi. Innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirish va ko'llab-quvvatlash infratuzilmasi. Ta'lim muassasalari, ilmiy-tadqiqot institutlari, injiniring markazlari, texnoparklar, biznes-inkubatorlar, tajriba markazlari, ekspertiza markazlari, kichik innovatsion firmalar, intellektual mulkchilik bo'yicha axborot markazlari.

Korxonada innovatsion faoliyatda iqtisodiy usullarni ahamiyati. Innovatsion boshqarish konsepsiyalari. Innovatsion faoliyatni moliyalashtirish manbalari. Mehnat motivatsiyasining ijtimoiy-iqtisodiy usullarini tadbiq etish. Innovatsion faoliyatni iqtisodiy samaradorligi. Korxonaning innovatsion salohiyati. Innovatsiyalarning mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni. Korxonaning innovatsion salohiyati va uning elementlari.

Innovatsion tizimda inson omili. Inson omilining tarkibiy-tashkiliy tuzilmasi. Inson omilining faollik darajasini baholash mezonlari. Inson omilini faollashtirishning tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini baholash. Inson resurslarini boshqarish konsepsiyasi. Innovatsion sohada personalni boshqarish xususiyatlari. Kadrlarni boshqarish strategiyasining mohiyati va turlari. Inson omili strategiyasi. Kadrlarni tanlash, baholash va vazifalarga tayinlash tizimi. Moddiy va ma'naviy rag'batlantirish tizimi. Malakali kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimi.

Innovatsion iqtisodiyotda xizmatlar bozorini faoliyati shartlari va asosiy tamoyillari. Innovatsion xizmatlar bozorining salohiyatini aniqlash yo'llari. Innovatsion xizmatlar bozorini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari. Hududsa innovatsion xizmatlar faolligini ta'minlovchi va to'sqinlik qiluvchi omillarni aniqlash. Innovatsion xizmatlar faoliyatini rag'batlantirish mexanizimini shakllantirish. Innovatsion xizmatlar faoliyatini rivojlantirish strategiyasini shakllantirish yo'llari.

Innovatsion siyosat. Innovatsion loyihalar. Innovatsion jarayonlarda aloqalarni tarmoqli modeli. Iqtisodiy sohasidagi innovatsiyalar. Innovatsiyalarni ko'llab-quvvatlash infratuzilmasi. Texnologik innovatsiyalar. Marketing innovatsiyalari. Narxlarini shakllantirishdagi innovatsiyalar. Tashkiliy va biznesni yuritishdagi innovatsiyalar. Innovatsion hamkorlikda shartnoma munosabatlarini belgilash.

Innovatsion texnologiyalar va ulardan korxonalarda foydalanish zarurati. Davlatning innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish bo'yicha ustuvor yo'nalishlari. Korxonalarda innovatsion texnologiyalar salohiyatini oshirishga ta'sir qiluvchi omillar. Ilmiy-texnika taraqqiyotini boshqarishning huquqiy asoslari. Korxonada innovatsion texnologiyalar salohiyatini oshirishda innovatsion klaster strategiyalaridan foydalanish. Innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish modellari. Innovatsion rivojlanish indikatorlari. Innovatsion texnologiyalarni erkin iqtisodiy va kichik sanoat zonalarini rivojlanishiga ta'siri.

Faol innovatsion-investitsion siyosat. Ilg'or mamlakatlar innovatsion faoliyatini o'rganish. AQSH, Buyuk Britaniya, Fransiya, Germaniya, MDH va boshqa mamlakatlarini tajribalari. "Fan - innovatsiya - investitsiya - ishlab chiqarish" zanjiri eksperimental va amaliy ishlanmasi. Korxonalarga innovatsion marketing joriy etishning nazariy-uslubiy asoslari. Innovatsion marketing turlari va uni eksport amaliyotiga joriy etish. Innovatsion marketing texnologiyalarini joriy etish muammolari. Korxonalarda eksport imkoniyatlarini kengaytirishda innovatsion marketing texnologiyalaridan foydalanish yo'llari. Innovatsion marketingni joriy etish istiqbollari. Korxonalarni eksport faoliyatida innovatsion marketingni rivojlantirishning institutsional asoslarini takomillashtirish.

O'zbekiston iqtisodiyotini innovatsion rivojlanish yo'liga o'tishning dolzarbliligi. Bilim, yaratish va innovatsiya iqtisodiy tizim

raqobatbardoshligini ta'minlashning bosh omili sifatida. Mamlakatning innovatsion rivojlantirish strategiyasi va 2030 yilgacha global innovatsion rivojlanish indeksini belgilovchi ko'rsatkichlarni yaxshilash bo'yicha chora- tadbirlar tizimi. Fan, ta'lim va ishlab chiqarish

integratsiyasi. O'zbekistonning jahon bozoridagi fan sig'imi yuqori mahsulotlardagi roli va o'rni. O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligining milliy innovatsion tizimdagi roli. Innovatsiyalarni moliyalashtirish manbalari. Innovatsion g'oyalar, texnologiyalar va loyihalar respublika yarmarkasi. Innovatsion faoliyatni axborot ta'minoti. Kadrlar ta'minoti. Davlat ilmiy texnik dasturi va uni bajarilishini muvofiqlashtirish va monitoring tizimi. Intellektual mulk huquqini himoyalash tizimi.

Intellektual kapitalning mohiyati va tarkibiy tuzilishi. Insondagi intellektual qobiliyat. Insonning rivojlanishi, bilim olishni, ixtiro qilishiga tabiiy intilishi va ijodi mahsulidan iqtisodiy samara olishi. Ijodiy salohiyat. Jahon-moliyaviy iqtisodiy inqiriozi sharoitida iqtisodiy rag'batlantirishning eng maqbul usudi. Intellektual salohiyat natijalariga va mulkchilik xuquqiga ega bo'lish. Intellektual ijod natijalari. Intellektual mulkni tijoratlashtirishning mohiyati va amalga oshirish bosqichlari. Intellektual kapitalning qiymat modeli. Intellektual mulkni innovatsiyaga aylantirish jarayoni. Intellektual mulkni yaratish, baholash, xuquqiy muhofazasini ta'minlashning o'ziga xos jihatlari. Ixtiro, patent, sanoat namunalari, tovar belgilari xuquqiy himoyasini tashkil etish. Intellektual mulk obyektlarini muhofazalash. Intellektual mulk fuqarolik huquqining kichik sohasi sifatida. Patent huquqi va fuqaro munosabatlari ishtirokchilarining individuallashtirish vositalarini muhofazalash. Noan'anaviy obyektlarni muhofazalash. Mualliflik huquqi va sanoat mulki. Intellektual mulkni boshqarish tizimi. O'zbekistonda intellektual mulk obyektlarini huquqiy muhofazalash sohasidagi amaldagi qonunchilik. Xalqaro shartnomalar va kelishuvlar.

Ilmiy kashfiyotlarning mohiyati va asosiy turlari. Ilmiy kashfiyot ustunligi. Kashfiyotlarni aniqlash. Ixtiro va litsenziyalash. Yangi g'oya. Texnik yechim. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalash innovatsion loyixalarni boshqarishning o'ziga xos obyekti sifatida. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalash bozori. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalashni innovatsiyalashtirish strategiyasi va ular bo'yicha to'lovlar tartibi. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalash huquqi, tijorat sirlari va ularning turkumlanishi. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalashga Uzbekiston Respublikasida talabnoma tuzish qoidolari.

Zamonaviy innovatsion strategiyalarning mohiyati va turlari. Innovatsiyalar menejment konsepsiyasi. Ilmiy tadqiqot, ishlanma va texnologiyalarni natijalarini tijoratlashuvi strategiyasini ishlab chiqishda maqsadli bozor taxdili. Yangi mahsulot va texnologiyalarni bozorga kirish strategiyasi. Yuqori texnologik mahsulotlarning menejment xususiyatlari. Bozorga kirishning diffuziya modeli. Yuqori texnologik mahsulotlar xaridorining xususiyatlari. Bozorni baholash. Chegaraviy narx. Narxni belgilash usuli. Intellektual mulk bozori parametrlari innovatsiyaning tijorat potensialini baholash va boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun axborot sifatida.

Innovatsion marketingni mazmun-mohiyati. Innovatsion faoliyatni tashkil etish jarayonlari. Innovatsion marketing tushunchalari. Innovatsion marketingga ta'sir etuvchi omillar taxdili. Innovatsion marketingni qo'llash uslubi. Innovatsion marketing faoliyati samaradorligini tavsiflovchi ko'rsatkichlar tukumi. Innovatsion marketing salohiyatini baholash. Innovatsion marketing faoliyati samaradorligini oshirish. Innovatsion mahsulotlar bozorida narxning shakllanishi va ularga ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Ilmiy tadqiqot va texnologik hujjatlarni tijoratlashtirish tizimi va ularning hukukiy muhofazasi. Innovatsiya bozorida marketing jarayonida rakobatchilar ta'sirini bashoratlash va raqobatni bartaraf etish choralari.

Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish tizimi. Innovatsion kompaniyalar ustav kapitalini shakllantirishning xususiyatlari. Innovatsiyalarning turli hayot bosqichlarida moliyalashtirishning tartibi. Davlat innovatsion dasturlarini moliyalashtirish va uning asosiy bosqichlari. Davlat tomonidan moliyalashtiriladigan innovatsion loyihalar. Moliyalashtirish manbalari. Davlat grantlari. Vunchur fondlarning tashkil etilishi va faoliyatini boshqarish. Moliyalashtirish darajasini aniqlash. Mahsulotning hayot bosqichlari va texnologiyalarning integrallashgan rivojlanishi o'rtasidagi konuniyatlar.

Innovatsion iqtisodiyotda klasterlar siyosati. Innovatsion texnologiyalarni amalga oshirishda klaster usullarni qo'llashni ahamiyati. Innovatsion faoliyatni klaster usulida qo'llashda uni davlat tomonidan boshqarish. Innovatsion klasterlar va ularni qo'llab-quvvatlash infratuzilmasi. Mintaqa va xalqaro innovatsiyalar almashinuvi. Shartnoma munosabatlarini belgilash. Istiqbolli ishlab

chiqarish va texnologiyalar sxemasi. Innovatsion klasterlarni turlari. Innovatsion klasterlarni tashkil etish afzalliklari. Intellektual klasterlar. Sanoat klasterlari. Texnologik klasterlar. Innovatsion klasterlar bo'yicha strategik dasturlar ishlab chiqish va amaliyotga tadbiiq etish.

“ INNOVATSION IQTISODIYOT” FANIDAN DAVLAT ATTESTATSIYASI SINOVLARINING ASOSIY SAVOLLARI

1. Mahsulot tannarxini pasaytirish manbalari va omillari. Ishlab chiqarish xarajatlari va mahsulot tannarxini kamaytirishni rag`batlantirish.
2. Davlatning baho siyosati va uni amalga oshirish zaruriyati. Baho va baholashning mohiyati, ahamiyati va zaruriyati.
3. Bahoning funksiyalari, turlari va tuzilmasi. Baholashni yaxshilashning asosiy yo`nalishlari.
4. Tovar sotishni ko`paytirish. Maksimal foyda olish.
5. Sanoatni joylashtirish tamoyillari. Ishlab chiqarishni hududiy tashkil etishning mohiyati va ahamiyati.
6. Sanoatni joylashtirish omillari. Ishlab chiqaruvchi kuchlarni joylashtirishga ta`sir etuvchi omillar.
7. Bozor iqtisodiyoti sharoitida ishlab chiqaruvchi kuchlarni joylashtirishning o`ziga xos xususiyatlari.
8. Innovatsiyaning ta`rifi va tavsifi. Innovatsiyaning hayotiylik davri. Innovatsion davr tushunchasi.
9. Korxona inovatsion faoliyatida iqtisodiy usullarni ahamiyati. Innovatsion faoliyatni boshqarish kontseptsiyasi.
10. Innovatsion faoliyat infratuzilmasi va innovatsion rivojlanish. Yangi tejamkor texnologiyalarni qo`llash holati.
11. Innovatsiya bozorini boshqarish uslubiyoti: “Texnologik turtki” gipotezasi va “Bozor talabi bosimi”. Ilmiy-texnologik rivojlanishda iqtisodiy holat.
12. Mahsulotning hayot bosqichlari va texnologiyalarning integrallashgan rivojlanishi o`rtasidagi qonuniyatlar.
13. Innovatsiya faoliyat infratuzilmasini ahamiyati. Innovatsion infratuzilmani shakllantirish. Ilmiy-texnologik va innovatsion salohiyat.
14. Innovatsion ishlanmalar va texnologiyalar transferi. Innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirish va qo`llab-quvvatlash infratuzilmasi.
15. Ta`lim muassasalari, ilmiy-tadqiqot institutlari, injiniring markazlari, texnoparklar, biznes-inkubatorlar, tajriba markazlari, ekspertiza markazlari, kichik innovatsion firmalar, intellektual mulkchilik bo'yicha axborot markazlari.
16. Fan, ta`lim va ishlab chiqarish tizimlari innovatsiyasi. Ilmiy va ilmiy- texnik faoliyat.
17. Innovatsion faoliyat infratuzilmasini tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi.
18. Innovatsion ishlanmalarni loyihali moliyalashtirish. Innovatsion klaster faoliyatini kontsersion mexanizmi.
19. Innovatsion mahsulotlarni raqobatbardoshlikka ta`sirini baholash. Innovatsion bozorni rivojlantirish.
20. Innovatsion ishlanmalar va texnologiyalar transferini rivojlantirish.
21. Innovatsion iqtisodiyotda samarali integratsion aloqalarni tashkil etish va risklarni samarali boshqarish.
22. Korxonada innovatsion faoliyatda iqtisodiy usullarni ahamiyati.
23. Innovatsion boshqarish kontseptsiyalari. Innovatsion faoliyatni moliyalashtirish manbalari.
24. Mehnat motivatsiyasining ijtimoiy-iqtisodiy usullarini tatbiiq etish.
25. Innovatsion faoliyatni iqtisodiy samaradorligi. Korxonaning innovatsion salohiyati.
26. Innovatsiyalarning mamlakat iqtisodiyotidagi o`rni. Korxonaning innovatsion salohiyati va uning elementlari.

27. Innovatsion tizimda inson omili. Inson omilining tarkibiy-tashkiliy tuzilmasi.
28. Inson omilining faollik darajasini baholash mezonlari. Inson omilini faollashtirishning tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini baholash.
29. Inson resurslarini boshqarish kontsepsiyasi. Innovatsion sohada personalni boshqarish xususiyatlari. Inson omili strategiyasi.
30. Kadrlarni boshqarish startegiyasining mohiyati va turlari. Kadrlarni tanlash, baholash va vazifalarga tayinlash tizimi. Moddiy va ma'naviy rag'batlantirish tizimi.
31. Malakali kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimi.
32. Innovatsion iqtisodiyotda xizmatlar bozorini faoliyati shartlari va asosiy tamoyillari.
33. Innovatsion xizmatlar bozorining salohiyatini aniqlash yo'llari. Innovatsion xizmatlar bozorini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari.
34. Hududda innovatsion xizmatlar faolligini ta'minlovchi va to'sqinlik qiluvchi omillarni aniqlash.
35. Innovatsion xizmatlar faoliyatini rag'batlantirish mexanizmini shakllantirish. Innovatsion xizmatlar faoliyatini rivojlantirish strategiyasini shakllantirish yo'llari.
36. Innovatsion siyosat. Innovatsion loyihalar.
37. Iqtisodiy sohasidagi innovatsiyalar. Innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash infratuzilmasi.
38. Texnologik innovatsiyalar. Marketing innovatsiyalari.
39. Narxlarini shakllantirishdagi innovatsiyalar. Tashkiliy va biznesni yuritishdagi innovatsiyalar.
40. Innovatsion hamkorlikda shartnoma munosabatlarini belgilash.
41. Innovatsion texnologiyalar va ulardan korxonalarda foydalanish zarurati.
42. Davlatning innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish bo'yicha ustuvor yo'nalishlari.
43. Korxonalarda innovatsion texnologiyalar salohiyatini oshirishga ta'sir qiluvchi omillar.
44. Ilmiy-texnika taraqqiyotini boshqarishning huquqiy asoslari.
45. Korxonada innovatsion texnologiyalar salohiyatini oshirishda innovatsion klaster strategiyalaridan foydalanish.
46. Innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish modellari. Innovatsion rivojlanish indikatorlari.
47. Innovatsion texnologiyalarni erkin iqtisodiy va kichik sanoat zonalarini rivojlanishiga ta'siri.
48. Faol innovatsion-investitsion siyosat. Ilg'or mamlakatlar innovatsion faoliyatini o'rganish. AQSH, Buyuk Britaniya, Frantsiya, Germaniya, MDH va boshqa mamlakatlarining tajribalari.
49. Innovatsion marketing turlari va uni eksport amaliyotiga joriy etish. Innovatsion marketing texnologiyalarini joriy etish muammolari.
50. Korxonalarda eksport imkoniyatlarini kengaytirishda innovatsion marketing texnologiyalaridan foydalanish yo'llari. Innovatsion marketingni joriy etish istiqbollari.
51. Korxonalarni eksport faoliyatida innovatsion marketingni rivojlantirishning institutsional asoslarini takomillashtirish.
52. O'zbekiston iqtisodiyotini innovatsion rivojlanish yo'liga o'tishining dolzarbliligi.
53. Bilim, yaratish va innovatsiya iqtisodiy tizim raqobatbardoshligini ta'minlashning bosh omili sifatida.
54. Mamlakatning innovatsion rivojlantirish strategiyasi va 2030 yilgacha global innovatsion rivojlanish indeksini belgilovchi ko'rsatkichlarni yaxshilash bo'yicha chora-tadbirlar tizimi.
55. Fan, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasi.
56. O'zbekistonning jahon bozoridagi fan sig'imi yuqori mahsulotlardagi roli va o'rni.
57. O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligining milliy innovatsion tizimdagi roli.
58. Innovatsiyalarni moliyalashtirish manbalari. Innovatsion g'oyalar, texnologiyalar va loyihalar respublika yarmarkasi.

59. Innovatsion faoliyatni axborot ta'minoti. Kadrlar ta'minoti.
60. Davlat ilmiy-texnik dasturi va uni bajarilishini muvofiqlashtirish va monitoring tizimi.
61. Intellektual mulk huquqini himoyalash tizimi.
62. Intellektual kapitalning mohiyati va tarkibiy tuzilishi.
63. Insondagi intellektual qobiliyat. Insonning rivojlanishi, bilim olishi, ixtiro qilishiga tabiiy intilishi va ijodi mahsulidan iqtisodiy samara olishi.
64. Ijodiy salohiyat. Intellektual salohiyat natijalariga va mulkchilik huquqiga ega bo'lish.
65. Intellektual mulkni tijoratlashtirishning mohiyati va amalga oshirish bosqichlari.
66. Intellektual mulkni innovatsiyaga aylantirish jarayoni. Intellektual mulkni yaratish, baholash, huquqiy muhofazasini ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.
67. Ixtiro, patent, sanoat namunalari, tovar belgilari huquqiy himoyasini tashkil etish.
68. Intellektual mulk ob'ektlarini muhofazalash. Intellektual mulk fuqarolik huquqining kichik sohasi sifatida.
69. Patent huquqi va fuqaro munosabatlari ishtirokchilarining individuallashtirish vositalarini muhofazalash.
70. Noan'anaviy ob'ektlarni muhofazalash. Mualliflik huquqi va sanoat mulki. Intellektual mulkni boshqarish tizimi.
71. O'zbekistonda intellektual mulk ob'ektlarini huquqiy muhofazalash sohasidagi amaldagi qonunchilik. Xalqaro shartnomalar va kelishuvlar.
72. Ilmiy kashfiyotlarning mohiyati va asosiy turlari. Ilmiy kashfiyot ustunligi.
73. Kashfiyotlarni aniqlash. Ixtiro va litsenziyalash.
74. Yangi g'oya. Texnik yechim. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalash innovatsion loyihalarni boshqarishning o'ziga xos ob'ekta sifatida.
75. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalash bozori. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalashni innovatsiyalashtirish strategiyasi va ular bo'yicha to'lovlar tartibi.
76. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalash huquqi, tijorat sirlari va ularning turkumlanishi.
77. Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar va litsenziyalashga O'zbekiston Respublikasida talabnoma tuzish koidalari.
78. Zamonaviy innovatsion strategiyalarning mohiyati va turlari. Innovatsiyalar menejment kontseptsiyasi.
79. Ilmiy-tadqiqot, ishlanma va texnologiyalarni natijalarini tijoratlashuvi strategiyasini ishlab chiqishda maqsadli bozor tahlili.
80. Korxonaning o'z mablag'lari hisobidan innovatsion loyihalarni moliyalashtirish.
81. Innovatsiyalarning turli hayot bosqichlarida moliyalashtirishning tartibi.
82. Innovatsion marketing salohiyatini baholash.
83. Innovatsion marketing faoliyati samaradorligini oshirish.
84. Yangi mahsulot va texnologiyalarni bozorga kirish strategiyasi.
85. Yuqori texnologik mahsulotlarning menejment xususiyatlari.
86. Innovatsion marketingni qo'llash uslubiyoti.
87. Innovatsion marketin faoliyati samaradorligini tavsiflovchi ko'rsatkichlar turkumi.
88. Innovatsion marketingni mazmun-mohiyati. Innovatsion marketing tushunchalari. Innovatsion marketinga ta'sir etuvchi omillar tahlili.
89. Innovatsion mahsulotlar bozorida narxning shakllanishi va ularga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.
90. Ilmiy-tadqiqot va texnologik hujjatlarni tijoratlashtirish tizimi va ularning huquqiy muhofazasi.
91. Innovatsiya bozorida marketing jarayonida raqobatchilar ta'sirini bashoratlash va raqobatni bartaraf etish choralari.
92. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish tizimi.
93. Innovatsion kompaniyalar ustav kapitalini shakllantirishning xususiyatlari.
94. Yuqori texnologik mahsulotlar xaridorining xususiyatlari. Bozorni baholash.

Chegaraviy narx. Narxni belgilash usuli.

95. Intellektual mulk bozori parametrlari innovatsiyaning tijorat potentsialini baholash va boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun axborot sifatida.

96. Davlat innovatsion dasturlarini moliyalashtirish va uning asosiy bosqichlari.

97. Davlat tomonidan moliyalashtiriladigan innovatsion loyihalar. Moliyalashtirish darajasini aniqlash usullari.

98. Moliyalashtirish manbalari. Davlat grantlari. Venchur fondlarning tashkil etilishi va faoliyatini boshqarish.

99. Joriy xarajatlar. Kapital xarajatlar.

100. Ilmiy-tadqiqot ishlarini moliyalashtirish manbalari.

101. Loyihalar va ularning turlari. Fundamental, amaliy va innovatsion loyihalar.

102. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda xalqaro tashkilotlarning roli.

103. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning xorij tajribasi.

104. Innovatsion iqtisodiyotda klasterlar siyosati. Innovatsion texnologiyalarni amalga oshirishda klaster usullarni qo'llashni ahamiyati.

105. Innovatsion faoliyatni klaster usulida qo'llashda uni davlat tomonidan boshqarish. Innovatsion klasterlar va ularni qo'llab-quvvatlash infratuzilmasi.

106. Intellektual klasterlar. Sanoat klasterlari. Texnologik klasterlar.

107. Innovatsion klasterlar bo'yicha strategik dasturlar ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish.

BAHOLASH MEZONI

I. 5230100 – Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) yo'nalishi talabalariga “Iqtisodiyot nazariyasi”, “Mikroiqtisodiyot”, “Menejment”, “Marketing”, “Innovatsion iqtisodiyot” fanlaridan Davlat attestatsiyasini yozma asosda o'tkazish tartibi va baholash mezon

Bitiruvchi kurs talabalari “Iqtisodiyot nazariyasi”, “Mikroiqtisodiyot”, “Menejment”, “Marketing”, “Innovatsion iqtisodiyot” fanlari bo'yicha o'tkaziladigan Davlat attestatsiyasi ko'p variantli yozma shaklda o'tkaziladi.

Davlat attestatsiyasida har bir yozma javoblar quyidagi mezon asosida baholanadi:

- berilgan savolga to'g'ri va to'liq javob yozilsa, savolning mazmuni, mohiyati to'g'ri va izchil yoritilsa, shuningdek, ijodiy yondashilsa, javobda mantiqiy yaxlitlikka erishilsa o'zlashtirish ko'rsatkichi 18 - 20 ball oralig'ida baholanadi;

- berilgan savolga to'g'ri javob yozilsa, savolning mazmuni to'liq yoritilgan bo'lsa, o'zlashtirish ko'rsatkichi 14 – 17,9 ball oralig'ida baholanadi;

- berilgan savolga og'zaki javob noto'g'ri yoki yuzaki yozilgan bo'lsa, biroq berilgan savolning mazmuni to'liq yoritilmagan bo'lsa, o'zlashtirish ko'rsatkichi 12-13,9 ball oralig'ida baholanadi;

- berilgan savolga javob noto'g'ri yoki yuzaki javob berilsa, qo'yilgan masalaning mohiyati mazmuni ochib berilmasa, unda o'zlashtirish ko'rsatkichi 0 - 11,9 ball oralig'ida baholanadi. (18-20 ball - a'lo, 14-17,9 ball - yaxshi, 12-13,9 ball - qoniqarli, 0-11,9 ball - qoniqarsiz).

Yakuniy davlat attestatsiya 5 ta savoldan iborat bo'lib, jami 100 balldan baholanadi va quyidagi jadval yordamida 5 ballikka o'tkaziladi.

Baholashni 5 baholik shkaladan 100 ballik shkalaga o'tkazish jadvali

5 baholik shkala	100 ballik shkala	5 baholik shkala	100 ballik shkala	5 baholik shkala	100 ballik shkala
5,00 — 4,96	100	4,30 — 4,26	86	3,60 — 3,56	72
4,95 — 4,91	99	4,25 — 4,21	85	3,55 — 3,51	71
4,90 — 4,86	98	4,20 — 4,16	84	3,50 — 3,46	70
4,85 — 4,81	97	4,15 — 4,11	83	3,45 — 3,41	69
4,80 — 4,76	96	4,10 — 4,06	82	3,40 — 3,36	68
4,75 — 4,71	95	4,05 — 4,01	81	3,35 — 3,31	67

4,70 — 4,66	94	4,00 — 3,96	80	3,30 — 3,26	66
4,65 — 4,61	93	3,95 — 3,91	79	3,25 — 3,21	65
4,60 — 4,56	92	3,90 — 3,86	78	3,20 — 3,16	64
4,55 — 4,51	91	3,85 — 3,81	77	3,15 — 3,11	63
4,50 — 4,46	90	3,80 — 3,76	76	3,10 — 3,06	62
4,45 — 4,41	89	3,75 — 3,71	75	3,05 — 3,01	61
4,40 — 4,36	88	3,70 — 3,66	74	3,00	60
4,35 — 4,31	87	3,65 — 3,61	73	3,0 dan kam	60 dan kam

II. 5230100 – Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) yo'nalishi talabalariga “Iqtisodiyot nazariyasi”, “Mikroiqtisodiyot”, “Menejment”, “Marketing”, “Innovatsion iqtisodiyot” fanlaridan Davlat attestatsiyasini test asosida o'tkazish tartibi va baholash mezonlari

Baholash usullari	Test topshiriqlari, yozma ish, tahlil uchun misollar, taqdimotlar
Baholash mezonlari	5 (a'lo) – fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtira olish; – fanga oid ko'rsatkichlarni tahlil qilishda ijodiy fikrlay olish; – o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish; – o'rganilayotgan jarayonga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to'la baho berish; – tahlil natijalari asosida vaziyatga to'g'ri va xolis baho berish; – o'rganilayotgan jarayonlarni analitik jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish. 4 (yaxshi) – o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish; – tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish; – o'rganilayotgan jarayonga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to'la baho berish; – o'rganilayotgan jarayonlarni jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish. 3 (qoniqarli) – o'rganilayotgan jarayonga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to'la baho berish; – o'rganilayotgan jarayonlarni analitik jadvallar orqali tahlil etish. – qaror qabul qilish haqida umumiy biliga ega bo'lish 2 (qoniqarsiz) – o'tilgan fanning nazariy va uslubiy asoslarini bilmaslik; o'tilayotgan fan qonuniyatlarini o'zlashtirishmaslikni bilmaslik

Umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan Davlat attestatsiyasi bo'yicha umumiy o'zlashtirish ko'rsatkichi 2 dan 5 balgacha baholanadi (5 baho – a'lo, 4 baho – yaxshi, 3 baho – qoniqarli, 2 baho – qoniqarsiz) yoki baholash 5 baholik shkaladan 100 ballik shkalaga o'tkaziladi.

ESLATMA: Yakuniy davlat attestatsiya jarayonida qo'yilgan bahodan norozi bo'lgan bitiruvchilar yakuniy davlat attestatsiyasi ballari e'lon qilingan kundan e'tiboran uch kun muddat ichida appelyatsiya komissiyasiga murojaat qilishga haqli. Yakuniy davlat attestatsiya komissiyasi va talaba o'rtasida baholash ballari bo'yicha yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar maxsus appelyatsiya komissiyasi tomonidan ko'rib chiqiladi hamda DAK raisi bilan kelishilgan holda xulosa qilinadi.

Umum kasbiy va ixtisoslik fanlaridan asosiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar

1. N.Gregory Mankiw. Principles of Economics, 7th edition. Amazon, USA 2014.
2. Paul A.Samuelson, William D.Nordhaus. Economics. 19th Edition. McGraw-Hill Companies. USA. 2009.
3. Xodiyev B.Yu., Shodmonov Sh.Sh. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. - T.: Barkamol fayz-media, 2017. - 783 bet.
4. Хажиев Б.Д., Мамарахимов Б.Е., Мамбетанов К.Д. Иқтисодиёт назарияси. Дарслик (рус тилида). - Т.: «Иқтисодиёт», 2019. - 548 бет
5. Ўлмасов А., Вахобов А.В. Иқтисодиёт назарияси. Дарслик. - Т.: «Iqtisod- moliya», 2014. - 480 бет.
6. James Mc Clave, Terry Sincich. "Statistics" 2013 y. - 990 p.
7. Bowley AL. Births and population in Great Britain. Econ J 1924; 34: 188 - 92.
8. Soatov N.M., Tillaxo'jayeve G.N. Bozor jarayonlarini indeks tahlili. Darslik. - T: TDIU, 2011. - 548 bet.
9. Соатов Н.М. Бозор жараёнларини индекс таҳлили. –Т: ТДИУ, 2007. 235 бет.
10. Шодмонов Ш.Ш., Гофуров У.Б. Иқтисодиёт назарияси. Дарслик. – Т.: Иқтисод-молия, 2010. - 728 бет.
11. Pindyck, Robert S. Microeconomics. – Copyright 2013, Macmillan Publishing Company, a division of Macmillan, Inc.
12. Campbell R, McConnel. Microeconomics. - Copyright 2015, Macmillan Publishing Company, a division of Macmillan, Inc.
13. Тарануха Ю.В., Земляков Д.Н. Микроэкономика. Учебник. 2-е изд.стер. М.: КНОРУС-2011, 320с.
14. Ильяшенко В.В. Микроэкономика. Учебник. - М.: КНОРУС-2012, 288с.
15. Салимов Б.Т., Ўроқов Н.И., Мустафакулов Ш.И., Салимов Б.Б. Микроиқтисодиёт: Дарслик-Т. ТДИУ: , 2010,- 230 б.
16. Максимова В.Ю. Микроэкономика: учебник. М.: Маркет ДС, 2014-368 с.
17. Пиндайк Р., Рубинфельд Д. П32 Микроэкономика. 5-е междунар. изд. - СПб.: Питер, 2011,— 618с. (серия: «Классический зарубежный учебник»)
18. Campbell R, Mc Connel, Stanley L. Brue, Thoemas P. Barblero. Microeconomics. 2015, 557 page.
19. Киреев А.П., Киреев П.А. Микроэкономика для продвинутых. Задачи и решения. ИНФРА-М// М.: 2014
20. Йўлдошев Н.Қ. Менежмент. Ўқув қўлланма.Т.: ТДИУ, 2006 й.-150 б.
21. Йўлдошев Н.Қ., Набоков В.И. "Менежмент назарияси". Дарслик. Т.ТДИУ, 2013.- 433 б.
22. Yo'ldoshev N.Q., Azlarova M.M., Xo'djamuratova G.Y. "Menejment va marketing asoslari": (O'quv qo'llanma). - T.: TDIU, 2012 y. -258 b.
23. Шарифходжаев М. Менежмент. Дарслик. Т.: Ўқитувчи, 2002.-464 б.
24. Ergashxodjaeva Sh. Dj., Qosimova M.S., Yusupov M.A.Marketing. – O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi - T.: Iqtisodiyot, 2018. – 315 b.
25. Котлер Ф. Основы маркетинга. 5-е изд. / Ф.Котлер, А.Гари. - М.: Вильямс, 2016. - 752 с.
26. Ergashxodjaeva Sh.Dj., Qosimova M.S., Yusupov M.A. Marketing asoslari. – O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi - T.: Iqtisodiyot, 2019. – 305 b.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2018.-76 б
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 28.12.2018 й. UzA.uz.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ- 4947-сонли “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантиришнинг Харакатлар стратегияси

тўғрисида”ги Фармони.

4. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси // Халқ сўзи газетаси, 2018 йил 29 декабрь.

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 17 январдаги “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиш бўйича Ҳаракатлар стратегиясини “Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили”да амалга оширишга оид давлат дастури тўғрисида” ги ПФ-5635-сонли Фармони.

6. Шодмонов Ш.Ш., Мамарахимов Б.Е. Иқтисодиёт назарияси. Маърузалар матни. - Т.: Iqtisod-moliya, 2016. - 728 бет.

7. Шодмонов Ш.Ш., Ғофуров У.В. Иқтисодиёт назарияси. Дарслик. - Т.: Iqtisod-moliya, 2010.-728 бет.

8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясини келгусида амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2017 йил 15 августдаги 5023-сонли қарори.

9. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак. Тошкент – “Ўзбекистон”-2017. 54-бет.

10. Экономическая теория: Учебник для бакалавров / Под общ. ред. А.Кочеткова. 5 - изд., перераб. и доп. - М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2014. - 696 с.

11. Экономическая теория. Экономические системы: формирование и развитие: Учебник / Под ред. И.К. Ларионова, С.Н.Сильвестрова. - М.: издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2015. - 876 с.

12. Экономическая теория (политекономия): Учебник / Под общ. ред. д-ра экон. наук, проф., засл. Деятели науки РФ Г.П. Журавлевой. - 5-е изд. - М.: ИНФРА - М, 2014, - 864 с. - (Высшее образование).

13. Экономическая теория: учебное пособие / коллектив авторов: под ред. М.Соколинского. - 7-е изд., стер. - М.: КНОРУС, 2014. - 464 с.

14. Экономическая теория: учебное пособие / Р.Г.Янбасиров.- М.: ИД «ФОРУМ»: ИНФРА-М, 2013. - 624 с.: - (Высшее образование).

Internet saytlari

www.press-service.uz — O'zbekistan Respublikasi Prezidentining matbuot xizmati

www.gov.uz — O'zbekistan Respublikasi hukumat portali

www.lex.uz — O'zbekistan Respublikasi Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi

www.edu.uz - O'zbekistan Respublikasi Oliy va urta maxsus ta'lim vazirligi portali

www.mail.tdiu.uz - TDIU elektron kutubxonasi

www.lex.uz

www.stat.uz

